

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 739.

CHICAGO, ILL., 10. novembra (November 10th), 1921.

LETO—VOL. XVI.

Upravištvo (Office) 3629 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

OB OBLETNICI PREMIRJA.

Na vojaških grobiščih v Franciji so poiskali truplo neznanega ameriškega vojaka in ga z velikim slovesom prepeljali v Zedinjene države. Ceremonijalna pogrebna svečanost se bo vršila 11. novembra, ki je dan obletnice premirja. Dne 11. novembra 1918 so utihnili topovi na evropskih bojiščih. Na azijskih še niso, pa tudi po Evropi se tu in tam še čujejo strelji topov in klopotanje strojnih pušk. Pod orožjem je še več milijonov mož, sposobnih ustvarjati bogastva s koristnim delom, toda militarizem jih je odvzel koristnim poklicom in jih ima v vojašnicah, kjer jih vežba za bodoče vojne.

Miljone mož je padlo v vojni za demokracijo, ki ni prinesla demokracije. Miljone žen in otrok je poginilo vsled vojne za odpravo vojen, katerih ni odpravila. Velikanska polja so opustošena, mčšta razdejana, mostovi, ceste in proge razrušene v vojni za obrambo domovine in domovine še niso rešene. Sedaj slovesno pokopavajo trupla neznanih vojakov v vseh zmagovitih deželah in morda tudi v tistih, ki niso bile zmagovite.

V Italiji, v Franciji, Angliji in Belgiji so z velikimi svečanostmi pokopali trupla neznanih junakov, padlih v vojni za odpravo vojen in za demokracijo. Vsa visoka posvetna in cerkvena gosposka je bila navzoča. In vsa ta igra se ponavlja 11. novembra v Arlingtonu. Prisotni bodo predsednik Harding in člani njegovega kabineta, poslaniški raznih držav, ameriški in zavezniški generali, člani vrhovnega sodišča, kongresniki in senatorji, guvernerji raznih držav in člani konference za omejitev oboroževanja. Da, tudi člani konference za omejitev oboroževanja, ki ne bo omejila oboroževanja. Dobri ljudje, ki pričakujejo od te konference kaj več kot je prinesla pariška mirovna konferenca, so v zmoti.

Silno gorje je prinesla zadnja svetovna vojna človeštvu. V odplačilo je dala rusko revolucijo, ki je strmoglavila carizem, padec nemškega kajzerizma in razpad habsburške monarhije. No, in tudi stare, nekdanje mogočne Turčije ni več. Ostal je le še rep otomanskega carstva.

V deželah, zmagovitih in premaganih, vlada pomanjkanje, v nekaterih tudi kaos in v vseh ekonomska depresija. Brezposelnih je na milijone, med njimi stotisoče, morda nekaj milijonov, *poznanih* veteranov, vojakov zadnje svetovne vojne. Vlade bi imele zelo hvaležen posel pomagati tem, katere poznajo, kateri so še vedno *živi* junaki, sposobni, da koristijo s svojim delom domovini, katero lastujejo drugi. Lepo je slaviti padle junake. Toda še lepše je pomagati živim. Ampak to ni patriotično, ne v današnji družbi. Patriotično pa je poiskati truplo neznanega vojaka, ki je žrtvoval življenje na bojnih poljanah. Padel je, in

ničesar ni bilo na njem, kar bi izpričevalo njegovo identiteto. Takih ni mnogo, kajti skoro vsak je imel pri sebi kako stvar, po kateri se ga je identificiralo. Truplo nepoznanega vojaka naj predstavlja vse padle ameriške vojake na bojiščih, truplo italijanskega neznanega vojaka vse tiste, ki so padli za visoki ideal, ki je gnal mater Italijo v vojno za osvoboditev narodov, za demokracijo in samoodločevanje! Ironija!

Duhovščina vseh ver, ki pridejo v poštev v Zedinjenih državah, bo dne 11. novembra opravljala pogrebne svečanosti v Arlingtonu. Molila bo za duše pokojnikov in slavila njihova junaštva. Tako se dela že dolga stoletja. Krist, če bi se vrnil na zemljo, bi se čudil tem duhovnikom, ki trdijo o sebi, da so božji namestniki.

Guvernerji raznih držav so izdali navodilo, da naj prebivalstvo dne 11. novembra opoldne obrne svoj pogled proti vzhodu za dve minuti in se v tihi molitvi spominja tisočev in milijonov, ki so dali življenje — zakaj, guvernerji ne povedo. Povedo le, da so padli za domovino, da je bilo to patriotično in da moramo biti vsi patriotični kot so bili padli vojaki. Ampak vzrokov, ki so povzročili zadnjo svetovno vojno in ki bodo povzročili bodoče vojne, ne navajajo. Oni so zagovorniki sistema kakršen je in hočejo, da se ohrani. Ljudstvo torej ne more slišati resnice iz ust ljudi, ki vladajo današnjo družbo.

Na milijone ljudi je brez dela v Zedinjenih državah, med temi veliko število takih, ki so bili za časa zadnje svetovne vojne v ameriški armadi in na bojiščih. Pri tem se spominjajo obljub, ki so jim jih dajali gospodje, ki lastujejo delovna sredstva. Prosperiteto so obetali, prednosti vojakom, kadar se vrnejo, slavili so jih, sedaj pa jih odganjajo iz tvorniških in rudniških uradov, kjer najemajo delavce. Razočaranje. Našel se je vojak, mesece brez posla, bolan in brez sredstev, ki je pisal uredniku nekega čikaškega dnevnika, da bi rad bil mrtev, nepoznani ameriški vojak, ki bo pokopan z velikimi častmi dne 11. novembra. Ta vojak ni mislil tega. Kar je mislil je to: Zakaj dežela slavi le mrtve vojake? Zakaj ne pomaga živim, kakor je obljubovala? Če bo našel pravičen odgovor in če bo ozdravil, bo postal socialist. Tisoče drugih, ki bodo gledali pogrebno slavlje po 11. novembru v kinematografih, bo postalo še bolj patriotičnih. In to je v prvi vrsti namen takih slovesnosti. Utrjevati je treba patriotizem med ljudstvom, patriotizem, kakršnega uči dolarska oligarhija. Patriotično ljudstvo ne misli. Sovinizem in klerikalizem sta dva največja sovražnika treznemu razumu.

Dne 2. novembra je končala konvencija Ameri-

ške legije, te velike nositeljice ameriškega patrijotizma. Razbijala je delavske organizacije, udirala v socialistične lokale, preprečevala shode in izganjala socialistične govornike. Sedaj je nekoliko mirnejša, toda njeni cilji, če jih ima, so isti. Ali boljše: Njeni nameni so taki kakršni so bili takrat, ko so visoki gospodje, ki stoje zelo blizu dolarske gospode, organizirali del veteranov svetovne vojne v Ameriško legijo.

Konvencijo je posetil tudi francoski maršal Ferdinand Foch, vrhovni poveljnik zavezniških armad v zadnji vojni. Navzoč je bil general Pershing, poveljnik ameriške armade v Franciji in navzočih je bilo nekaj drugih generalov iz zavezniških dežel. Maršalu Fochu so podarili divjo mačko. Boljšega darila si niso mogli izmisliti. Med divjo mačko in vojno je tesno sorodstvo in poradi tega sorodstva so bila evropska bojišča napolnjena s človeškimi trupli.

Ko so mu vročili mlado divjo mačko, so "cowboyi" iz zapada iznenadili udeležence s strelji iz revolverjev in pričele so se burne ovacije. Zanimiv prizor za tiste, ki trdijo, da živimo v civilizaciji.

Konvencija Ameriške legije je izdala tudi nekatera priporočila vladi in si določila taktiko za v bodoče. Med drugim se je izrekla proti izpustitvi Debsa iz ječe, ravno tako tudi proti vsem drugim jetnikom, ki so obsojeni na podlagi veleizdaje. Ko bo stari Debs čital o tem protestu, se bo nasmešnil, kajti on ve, da je še daleč tista doba, ko nastopi res družba pravičnosti in mednarodnega bratstva. Nasmehnil se bo in morda se bo spomnil na svetopisemski verz, ki ga je baje izrekel Odršenik pred skoro dva tisoč leti: "Gospod odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo." Konvencija je priporočila, naj se prepove naseljevanje za tri ali pet let. Tudi to je značilno, kajti med ameriški vojaki je bil velik odstotek "tujcev," večji, kot pa so pri volji javno priznati stoprocentni patrijotje. Priporočila je, naj se vsem naseljencem pred vstopom na ameriško zemljo preišče kri. Tudi tu bi se lahko sklicevali na poročila vojaških zdravnikov, ki so izdajali naravnost presenetljive statistike o zdravstvu vojaških novincev. Ogromno število je bilo odklonjenih vsled zdravstvenih vzrokov. Ameriška legija bo ostala vodilna organizacija veteranov, ker stoje zanjo vladni elementi in ves finančni svet. Imamo še druge organizacije veteranov, ki pa so okužene z radikalizmom. Te niso dobre — nevarne so dolarskemu patriotizmu. Časopisje jim ne posveča mnogo prostora in to napravi organizacijo v Ameriki majhno tudi če ni majhna.

V patriotičnih govorancah dne 11. novembra bodo slavili umiranje za domovino in poveljevali tiste, ki so se žrtvovali na bojiščih za ta ideal. Ampak ljudje ne umirajo radi za domovino. Treba jih je bilo prisiliti tudi v Zedinjenih državah v vojaške suknje. Nekateri so šli prostovoljno, v mnenju, da morda ne bodo padli. Teh ni bilo mnogo. Kar ljudje hočejo, je živeti za domovino. Umiranje, če bi mogli, bi zvrčali na ramena drugih. Enkrat, ko bodo znali misliti, ne bo treba več umirati na bojiščih. Svita se nov družabni red, ki bo odpravil vojne. O tem ne bodo govorili v Arlingtonu niti nikjer drugod, kjer se bodo vršile oficijelne slovesnosti.

Morda je dobro, da omenimo še eno obletnico, ki pade na 11. novembra. Dne 11. novembra l. 1887 je bilo v Chicagu obešenih pet takozvanih anarhistov za zločin, katerega niso nikdar izvršili. Žrtve 11. no-

vembra l. 1887 so bile nedolžne. Njihovi nameni so bili najplemenitejši. Njihovi cilji so bili dobri. O njihovi bojni metodi in posameznih njihovih nazorih se to ne more reči. Kljub temu so tedanje žrtve čiste v našem spominu in po vsej pravici jih imenuje delavstvo mučenike.

Ljudje na obletnice prehitro pozabijo, če so žalostne obletnice. Topovi, ki so bruhali ogenj in jeklo v zadnji vojni, so se komaj uhladili, pa je ljudstvo že skoro pozabilo na največjo organizirano morijo in rušenje v zgodovini. Ravno zato ker pozablja take reči, je militarizem in kapitalizem v stanu vršiti svoje delo naprej kakor da sploh ni bilo svetovne vojne. Jasno je, da konferenca za omejitev oboroževanja, ki prične z zborovanjem dne 12. novembra, ne bo nič drugega, kakor ponovitev versailske konference, na kateri bo mešetarila tajna diplomacija za delitev plenov, za prevlado na svetovnih trgih. Drugače v tej družbi ne more biti.

In ker ne more biti v kapitalistični družbi drugače, je obsojena k poginu, kakor je obsojeno vse drugo v življenju. Nasledila jo bo socialistična družba, ki se bo izpopolnjevala v toku razvoja skozi stoletja. Za svoj razvoj v izpopolnjevanje bo potrebovala mnogo daljšo dobo kakor kapitalizem. Socializem bo spremenil ljudi iz barbarov v človeška bitja. Kapitalizem je postal le nova, naprednejša forma sistema za izkoriščanje.

Strah pred izpremembo.

Socializem povzroča ljudem slabih živcev še vedno velik strah in večasi kar pravo grozo. Beseda sicer že davno ni več nova in sliši se tudi dovolj pogosto. Večasi je kurja polt oblivala ljudi, če so slišali le ime. Ali navada, o kateri pravi slovenski pregovor, da je železna srajca, je to vendar nekoliko oblažila. Zdaj se plašijo socializma bolj stvarno. Plašijo se tistega, kar socializem po njihovem mnenju predstavlja in vsebuje. Plašijo se pravzaprav strahu, katerega ni.

Najhujši strah socializma je ta, da hoče "vpejljati" nekaj, česar še ni bilo nikoli. Prekucniti hoče družabni in gospodarski red. Ali ni to blaznost, ko je bilo vendar od nekdanj tako?

Seveda! Če bi bilo res, da je bilo gospodarstvo na svetu vedno enako in da se ni nikoli izpremenjal družabni red, tedaj bi bili socialisti noreci. Toda čudno je, da se s tako neumnostjo še lahko love kalini v človeški podobi.

Danes vidimo parne stroje, električne motorje, čudovite akumulatorje, železniške lokomotive, parobrode — odrasli otroci pa mislijo . . . ne! Nič ne mislijo, ampak kar tako se jim zdi, da morajo biti kapitalisti lastniki delovnih sredstev in da sploh ne more biti drugače. "Ker je bilo od nekdanj tako."

Kristjani so se učili, kako je bil ustvarjen raj in kako lepo se je Adamu tam godilo. Well — kdo je bil takrat lastnik delovnih sredstev? Kdo, ko sta Adam in Eva ves božji dan pasla lenobo?

Da — takrat ni bilo delovnih sredstev, kajti ni bilo dela. Blagor nam, če bi ob sami lenobi dobi-

vali vse, kar potrebujemo za življenje. Le nekoliko dolgočasno bi menda bilo. Pa pustimo raj, ki je izgubljen. Vprašajmo rajši učenjake, kakšna delovna sredstva so imeli ljudje v najstarejših časih. Da ni bilo električnega pluga, bržčas ni treba dokazovati; saj ga še dandanes nimajo pravpovsod. A semtertja ga že imajo, celo v stari Evropi! Najstarejši ljudje pa niso imeli niti lesenega; tudi sekire niso imeli in motike in grabelj. Kajti vse to je moral izumiti človek; na drevju niso nikdar rasle take ropotije.

Znanost, ki veruje le dokazom, nam pravi, da je človek nekdanj živel v popolnoma divjem stanju, kakor žive še dandanes nekatera plemena. Takrat pač ni bilo na svetu tako, kakor je dandanašnji. Takrat se je delo šele pričelo in z njim tudi delovno sredstvo.

Če nam ne bi dokazovale stare najdbe, bi nam morala dopovedati sama pamet, da niso prvi ljudje imeli nič družega, kakor naravo in njene surove snovi. Neobdelani kamen je ležal na tleh in to je bilo prvo človekovo orodje in orožje. Nadomestoval mu je kladivo in meč, sekiro in puško. Bil je njegovo prvo delovno sredstvo, a zanj takrat prav tako važen, kakor danes lokomobil in Kruppov top za nas.

A ne pozabimo glavnega vprašanja: Čigavo je bilo delovno sredstvo? Ker je bila zemlja malo obljudena in človek tudi še ni poznal denarja, smemo verjeti, da ni bilo kapitalistov, ki bi bili že takrat zagrmeli strahovite besede: Kdor hoče dela in kruha, se mora vpreči v našo mašino! Lastnik delovnega sredstva je bil, kdor je delal!

Kamen ni ostal surov, kakor ga je razmetala природа. Človek se je izuril in si je napravil iz nje vsakovrstno orodje. Kdor ga vidi danes, mora občudovati spretnost tistih rok, ki so izdelovale iz prostega kamna ne le praktične, temveč tudi lepe sekire, mogočna kladiva in najfinejše igle. Tisočletja je bil kamen najvažnejša snov, in spomin na njegovo znamenitost se je dolgo ohranil. Židje n. pr. so smeli pri neki verski ceremoniji rabiti samo kamenit nož, ko so že davno znali obdelovati kovine.

Dobro vemo, da se je to temeljito izpremenilo. Človek se je polastil bronca, začel je rabiti železo, že prej seveda se je seznanil z ognjem in njegovimi čudeži, naučil se je izdelovati jeklo.

Ampak ne pozabimo: Nekdanj je bil delavec lastnik delovnega sredstva. To je važno, kajti s tem je nesmrtno blamirana tista ošabna trditve: Od nekdanj je bilo tako! Prav nasprotno je res: Nikoli ni bilo tako, kakor je danes. Še večeraj je bilo nekoliko drugače, in jutri, prihodnjo uro, bližnji hip bo spet drugače, kajti čas je izpreminjanje.

Pameten človek ne želi, da bi se vrnili časi, ko so ljudje prebivali v brlogih, iz katerih so s strahovitimi boji prepodili divje zverine. Kolibe na kolih sredi jezer niso naš ideal. Tudi ne zdihujemo po časih nomadov, ki so imeli domovino danes tukaj, jutri tam, v vsaki pa enake križe in težave. Ne nazaj, temveč naprej hočemo.

Konservativci — vsi nasprotniki socializma so namreč konservativni — pravijo, da se mora ohraniti, kar je. A nikoli se ni ohranilo, kar je bilo. Vse, kar se je porodilo, je umrlo, kar je nastalo, je izginilo. Ako bi bili gospodje tako dosledni kakor se delajo, bi morali storiti nekaj strašno neumnega. Če je namreč res vsaka revolucija "ilegitimna", torej nedopuščena, tedaj bi se morale najprej prekleti vse revolucije, ki so že bile in izbrisati bi se morali praktično vsi njih sledovi.

Pa prevdarite, tovariši, ki se z vsemi štirimi držite tega, kaj bi se tedaj moralo zgoditi! Hlače dol! Kajti nezakonite so; gospodarska revolucija jih je porodila. Ven iz hiše, ki je Bog ni ustvaril, ne priroda sezidala! V prah ž njo. Proč z mesti in vasmí, s plugom, s knjigami, z vozom, z domačimi živalmi! Smrt kulturi in civilizaciji! Nazaj v gozde, pušča-ve, nagi, brez orodja, ognja, strehe! Kajti samo tisto prvotno divje življenje divjega človeka je bilo legitimno: vse, kar je pozneje prišlo, je rodila revolucija!

Pa le ne preveč strahu! Le potolažite se! To se ne bo zgodilo, pa če bi nam tisoč fanatičnih prorokov začelo hvaliti blaženost "naravnega življenja." Toda sedaj bodite pravični. Če je bilo doslej dobro, da je napredoval svet, tedaj vam mora biti všeč, da gre še naprej. In če so privatni kapitalisti v večnem izpreminjanju postali lastniki delovnih sredstev ter skoraj neomejeni gospodarji, vam mora biti prav, da izpremeni bodoči razvoj tudi to.

Polagoma prihaja na dan.

Senator Watson iz Georgije je povzročil v senatu in med ameriško javnostjo veliko razburjenje, ker je dejal, da se je mučil in obšelao ameriške vojake na boljčičih v Franciji brez vsake obravnave. Po njegovem zatrdilu je bilo na ta strahopeten, brutalen način obehšenih 21 belopoltnih vojakov in tudi število črncev. V senatu je nastal vrišč, in ko se je polegel, je bil sprejet soglasno predlog, da se uvede senatna preiskava na podlagi Wattsonovih obdolžitvev.

Jasno je, da se v vojni dogajajo brutalnosti. Mnogi častniki so navadne zveri v človeški koži. V svojih podivjanosti mučijo navadne vojake in vrjetno je, da ni senator Watson izustil svojih obdolžitvev ne da bi imel zanje tudi dokaze. Izjavil je, da je pripravljen dovesti pred senat priče, ako se jim garantira, da se jih ne bo pozneje šikaniralo.

Vojni tajnik in general Pershing sta se oglasila in zanikavata Watsonove trditve. Tudi drugi višji častniki obsojajo Watsona poradi njegove izjave in nekateri ga imenujejo lažnika. Vsem tem Watson izjavlja, da bodo imeli priliko dokazovati pred senatno komisijo, da so njegove trditve neresnične.

iz vse zadeve se obeta zanimiv proces, ako ga ne bodo gospodje visoko zgoraj že v kali zadušili. Taka razkritja so namreč madež za armado, zato bodo skušali, da se brutalne zakulisne igre, ki so se dogajale v armadi med vojno, ne razkrivajo javnosti. Če bi imeli tu močno delavsko časopisje, bi bili v stanu prisiliti senat, da tira stvar do konca.

Watson dobiva številna pisma od bivših vojakov in drugih, ki ga podpirajo pri njegovem prizadevanju

razkriti umazanosti, ki so jih uganjali nekateri častniki med vojno. Na drugi strani pa se oglašajo "patriotične" organizacije veteranov in drugih, ki obsojajo Watsona, ker žali ameriško armado.

Ameriška legija, ki ne zamudi nobene prilike izjavljati, da je proti izpustitvi Debsa iz ječe, naj bi se rajše zanimala za take reči. Mogoče bi se če bi jo ne kontrolirali visoki častniki, ki so imeli med vojno v armadi odgovorna mesta, pa je v njihovem interesu, da ne pride ničesar na dan, kar bi škodovalo njihovega ugledu. Morda bo Watson nekoliko pripomogel k spoznanju med ljudstvom, da Huni niso samo na sovražnikovi strani, ampak tudi v domačih vrstah.

Dober nauk.

Organiziran ameriški kapitalizem je sklenil uničiti ameriške unije. Uspel je tako daleč, da je napravil unije brezmočne celo za obrambne boje, kar pa koncem konca ni zasluga kapitalistov, nego delavstva samega, ker trpi zastarelo formo unionizma in zanemarja politično organizacijo in časopisje.

Med drugimi je naperjena kapitalistična ost tudi na United Mine Workers of America. Zvezini sodnik A. B. Anderson je izdal sodniško prepoved, ki določa, da premogovniške družbe ne smejo pobirati od premogarjev unijskega asesmenta. To bi bil za premogarsko unijo velik udarec in celo Gompers je prišel na pomoč, ki je svaril ameriške kapitaliste in sodnike, naj ne tirajo konservativne, patriotične ameriške unije radikalizmu v žrelo. Gompersa so razumeli in Andersonova prepoved se za enkrat še ne bo uveljavila.

Kar ne morejo doseči kapitalisti s svojimi direktnimi pripomočki, to dosežejo potom sodniških prepovedi. Gompers se čudi sodniku Andersonu, kako more biti toliko nepreviden in postavljati v nevarnost unijo, ki je konservativna in patriotična. Če se uniči to unijo, bo zrastle mesto nje gotovo druga, ki ne bo tako "patriotična".

Notranji boji so zelo oslabili unijo premogarjev, ki je bila pred nekaj leti res mogočena sila. Sedaj ni več, in kapitalistom se je zazdel trenotek ugoden, da ji zadajo smrten udarec, ki pa bi morda ne bil smrten, če bi ljudje, ki so v ospredju organizacije, znali rešiti situacijo toda ne tako, kot jo rešujeta Lewis in Gompers, dva reakcionarja v ameriškem unijskem gibanju. Howatt, ki pripada progresivni unijski struji, je bil na konvenciji premogarjev poražen; Lewis je zmagal, "radikalce" se je pollačilo - na konvenciji, članstvo pa je postalo še bolj nezadovoljno. Premogarji, ki so, vsaj nekateri, med vojno tako radi pripovedovali, koliko zaslužijo, so sedaj v nekaterih krajih že mesece brez dela, v drugih pa delajo le omejen čas. Splošen štrajk v takih razmerah proti Andersonovi prepovedi bi bil le težko uspešen, in družbe bi ga izvale če ne bi imele tistega strahu, kot ga jim je navajal Gompers.

Družbe, oziroma njihovi odvetniki, se sedaj posvetujejo, kake taktike naj se kompanije poslužijo za še večje oslabiljenje premogarske unije. Da je ne bodo pustili v miru, je gotovo. Premogarji pa naj se iz sedanjih izkušenj uče, kam vede nazadnjaški unionizem, s še bolj nazadnjaškimi odbori.

Zedinjene države ne bodo imele dobrih zakonov za delavce, dokler bodo poslušali Gompersa in njegove somišljenike ter pri vsakih volitvah glasovali za kapitalistične kandidate.

Človek.

Maksim Gorkij. — Prevel J. J.

I.

Ob urah duševne utrujenosti, ko oživlja spomin sence preteklosti in veje na srcé njih hlad — ko misel kakor brezžarno jesensko solnce razsvetljuje grozni kaos sedanosti in zlovešče kroži na istem mestu, ker se ne more povspeti više in poleteti naprej — ob težkih urah duševne utrujenosti kličem predse z močjo svoje domišljije veličastno sliko — Človeka.

Človek! Kakor da bi se rodilo solnce v mojih prsih, in v njegovem jarkem svitu hodi počasi, neobsežen kakor svet — naprej in — navzgor tragično prekrasni Človek.

Vidim njegovo ponosno čelo in smeje, globoke oči, a v njih — žarke neustrašene, silne Misli, one Misli, ki je spoznala čudovito soglasje vesoljstva, ki v trenutkih svoje utrujenosti ustvarja bogove, v času čilosti jih pa meče s prestolov.

Izgubljen sredi pustinj vesoljstva, sam na neznatnem koščku zemlje, ki leti z neznansko hitrostjo nekam v globino neizmernega prostranstva in ko ga muči mučno vprašanje, za kaj da je tu, moško stopa — naprej in — navzgor — po poti k zmagam nad vsemi skrivnostmi neba in zemlje.

Stopa in rosi s svojo krvjo težavno, samotno in ponosno pot in ustvarja iz te žgoče krvi — nesmrtno cvetice poezije; otožni krik svoje nemirne duše umetno pretvarja v glasbo, iz izkušnje ustvarja vede in z vsakim korakom se dviga — više in naprej in krasi zemljo, kakor jo krasi solnce s svojimi nešteto žarki — zemeljska zvezda vodnica. . .

Oborožen le z močjo svoje Misli, ki je zdaj podobna blisku, zdaj hladno-mirna kakor meč — stopa svobodni, ponosni Človek daleč pred ljudmi in nad življenjem, sam — mej ugankami življenja, sam — mej svojimi nešteti zmotami. . . in vse legajo z veliko težo na njegovo ponosno srce in s tem, da vzbujajo v njem silen stud, ga pozivljajo same — naj jih uniči.

Stopa! V njegovih prsih tulijo nagoni in protivi se glas samoljubja kakor navihani berači, ki prosí daru, in tenke niti pristrčnosti se mu ovijajo okoli srca kakor zajedavka, redijo se ž njegovo vročo krvjo in glasno zahtevajo, naj jim odstopi svoje sile. . . vsa čustva želijo, da bi zavladovala nad njim, vse je željno oblasti nad njegovo dušo.

A tema raznih življenjskih malenkosti je podobna blatu na njegovi cesti in gnusnim žabam na njegovi poti.

In kakor obkrožajo planeti solnce, tako obkrožajo tesno tudi Človeka ustvaritve njegovega ustvarjajočega duha: njegova — vedno lačna — Ljubezen — daleč za njim šepa Prijateljstvo, pred njimi gre trudna Nada, glej, Zavist razsrjena rožlja z verigami trpljenja na rokah, a Vera zre s temnimi očmi v njegov nemirni obraz in ga čaka v svoje mirne objeme. . .

Odete v cunje starih resnic, prepojene s trupom predsodkov, sovražni gredo za Misijo, ker je ne morejo dohiteti, kakor ne more dohiteti vran orla, prepirajo se ž njo za prvenstvo in le redkokdaj se zlivajo ž njo v en sam mogočen in ustvarjajoč plamen.

In istotam, glej, gre Človekova večna spremljevalka — nema in skrivnostna Smrt, vselej pripravljena, da ga poljubi na srce, ki si tako željno želi življenja.

Vse te pozna v svojem nesmrtnem spremstvu — in razen teh pozna še eno — Brezumje.

Krilato, mogočno kakor vihar, mu sledi s sovražnim pogledom, obdaja Misel s svojo silo in stremi po tem, da bi jo potegnilo v svoj divji ples. . .

Vse v svojem žalostnem spremstvu pozna — izrodki so, nedovršena, slabotna bitja njegovega ustvarjajočega duha.

In samo Misel je Človekova družica, samo od nje se ne loči nikoli, samo plamen Misli osvetljuje zapreke na njegovi poti, uganke življenja, somrak prirodnih tajin in temni kaos v njegovem srcu.

Svobodna Človeška družica — Misel gleda povsod z bistrim in ostrim pogledom in brez usmiljenja osvetljuje vse:

— Ljubezni kovane in podle spletke, njeno željo, da bi dobila v oblast ljubimca, stremljenje, poniževati in poniževati se in — umazani obraz čutnosti za njo;

— strahopetno slabost Nade in za njo Laž — njeno rodno sestro, načipkano in nalepotičeno, pripravljeno potolažiti vselej in vse in jih — prevarati s svojimi lepimi besedami;

— Misel osvetljuje v brezčutnem srcu Prijateljstva njegovo preračunjeno previdnost, trdo, prazno radovednost, gnile madeže zavisti in kali obrekovanja na njih;

— Misel vidi silo črne zavisti in ve, da bi razrušila vse na svetu — če bi ji sneli okove — in da ne bi prizanesla niti zarodu pravičnosti!

— Misel osvetljuje v nepremakljivi Veri željo po neomejeni vladi, stremečo po tem, da si zaslužni vsa čuvstva, skrite kremplje praznoverja, slabost njenih težkih kril in — slepoto njenih praznih oči.

V boj stopa tudi s Smrtjo, ž njo, ki je iz živali napravila Človeka, ž njo, ki je ustvarila množico bogov, filozofske sisteme, vede — ključe do svetovnih ugank — svobodni in nesmrtni Misli je nasprotna ta sila, neplodna in često neumno-hudobna.

Smrt je za njo podobna cunjarici, ki hodi po hišah in zbira v svojo umazano vrečo, kar je preživelega in gnilega, nepotrebne zavrzke, včasih pa lokavo pograbi tudi, kar je zdravo in krepko.

Prepojena z gnilim smradom, zavita v obleko groze, brez čuta in obličja, nema stoji Smrt neprestano pred Človekom kot črna in čemerna uganke, a Misel jo strastno proučuje — ustvarjajoča in svitla kakor solnce, polna brezumne drznosti in ponosne zavesti, da je nesmrtna. . .

Tako hodi nemirni Človek skozi mučni mrak življenjskih ugank — naprej in — navzgor, vedno — naprej in — navzgor!

II.

Glej, utrujen je, opoteka se in stoka; preplašeno srce išče Vere in na glas prosi Ljubezen njenih nežnih ljubeznivosti.

In tri tice, ki jih je rodila slabost — Potrtost, Obupanost in Žalost — tri črne, grde ptice zlovešče letijo nad njegovo dušo in mu mračno pojo pesem o tem, da je — ničeven hrošč, da je omejeno njegovo spoznanje, da je slabotna njegova Misel, da je smešen njegov ponos in — naj dela, karkoli hoče — da umrje.

Njegovo izmučeno srce drgeta pod to pesmijo, lažljivo in hudobno, igle dvomov zbadajo njegov mozeg, in na očeh mu blišči solza užaljenosti. . .

In če se ne upre v njem ponos, ga strah pred Smrtjo oblastno žene v temnico Vere, Ljubezen ga z zmagoslavtnim nasmehom vleče v svoje objeme in skri-

va v svojih glasnih obetih sreče žalostno slabost, da ni svobodna, in hrepenenje nagona po samovladi. . .

V zvezi z Lažjo mu boječa Nada poje o radostih pokoja, poje o tihih srečih sprave in uspeva z mehkiimi, lepimi besedami njegovega dremotnega duha ter ga tira v zatišje sladke Lenobe in v kremplje Dolgočasnosti — njene hčerke.

In s pomočjo blizorokih čustev hitro nasiti mozeg srce s prijetnim strupom one cinične Laži, ki uči odkrito, da Človek nima druge poti nego pot v živinski hlev zadovoljnosti s samim seboj.

A Misel je ponosna, in Človek ji je drug — ona se spušča v ljut boj z Lažjo, in bojno polje je — Človeško srce.

Kakor sovražnik ga zasleduje neprestano, kakor črv mu neutrudno grize mozeg, kakor suša mu pustoši prsi in neusmiljeno muči Človeka kakor rabelj ter mu stiska srce kot bodreči hlad Žalosti po strogi pravici življenja, katera raste sicer počasi, a jo je vendar jasno videti skozi somrak zmot kot nekako ognjeno cvetko, ki jo je rodila Misel.

A če je Človek neozdravljivo zastrupljen še s strupom Laži in že trdno veruje, da ni na zemlji večje sreče ko poln želodec in polna duša, da ni večje naslade ko sitost, pokoj in male življenjske udobnosti, tedaj, v plenu zmagoslavnega čuvstva, Misel otožno spusti krila in dremlje ter pusti Človeka v oblasti njegovega srca.

In nenadno kakor oblak — jame lezti od vseh strani na Človeka gnila Neslanost, hči podle Dolgočasnosti, in mu ovije v jedek, siv prah mozeg in srce in oči!

In Človek muči sam sebe, preroben po lastni slabosti v Žival brez ponosa in Misli. . .

A če v njem spet vskipi nemir, mu vzbudi Misel, in on gre iznova naprej, sam skozi trnje svojih zmot, sam med žgočimi iskrami svojih dvomov, sam med razvalinami starih resnic!

Veličasten, ponosen in svoboden, zre možko v oči Resnici in prvi svojim dvomom:

“Lažete, ko govorite, da sem — slabič, da je omejeno moje spoznanje! Ono — raste! To vem, to vidim, to čutim — ono v meni raste! Rast svojega spoznanja zaznavam z močjo svojega trpljenja in — vem — da če ne bi raslo — ne bi trpel huje ko prej.

— A z vsakim korakom hočem večje spoznanje, vedno bolje čutim, vedno bolje, globlje vidim, in ta rast mojih želj — je mogočna rast mojega spoznanja! Zdaj je še v meni podobno iskri — a kaj to? Saj so iskre — matere požarov! Jaz sem v bodočnosti — požar v temi veselstva! Poklican sem, da razsvetlim ves svet, da raztopim temo njegovih skrivnostnih ugank, da najdem soglasje med sabo in svetom, da ustvarim soglasje v sebi samem in ko razsvetlim ves mračni kaos življenja na tej zemlji, polni trpljenja, pokriti kakor koža s kozicami, s skorjo nesreč, skrbi, gorja, zlobe — da pometem vse te umazane smeti v grob preteklosti!

— Poklican sem zato, da razvozlam vozle vseh zmot in pomot, ki so zvezali preplašene ljudi v krvavo in nenaravno gručo živali, ki vzajemno požirajo druga drugo.

— Misel me je ustvarila zato, da preobrnem, razrušim in poteptam vse staro, tesno in blatno, vse zlo in da zgradim na neomajnih temeljih svobode lepote in — medsebojnega spoštovanja!

— Neizprosni sovražnik sramotnega uboštva

ljudskih želj hočem, da bi bil vsakdo izmed ljudi — Človek!

— Nesmiselno, sramotno in nenaravno je vse to življenje, v katerem neprimerno in suženjsko delo nekaterih izginja brez sledu in se porablja le zato, da bi se drugi preobjedli kruha in duševnih darov!

— Prokleti vsi predsodki, vsa prepričanja in navade, ki so preprele mozeg in življenje ljudi kakor tenka pajčevina. One ovirajo življenje, ker so nasilne — jaz jih razrušim!

— Moje orožje je — Misel in trdno zaupanje, da je Misel svobodna, v njeni nesmrtnosti in večni rasti ustvarjena — je neizčrpen vir moje moči!

— Misel je zame večni in edino zanesljivi svetilnik v mraku življenja, ogenj v temi njenih sramotnih zmot; vidim, da gori vedno svetleje, da vedno globlje razsvetljuje brezdna skrivnosti, in grem v žarkih nesmrtnice za njo vedno — navzgor in — naprej!

— Za Misel ni grč, ki se ne bi dale preoblati, ni neomajnih svetinj ne na nebu, ne na zemlji! Vse ustvarja ona in to ji daje neoporečno pravico, da razruši vse, kar more ovirati svobodo njenega razvoja.

— Mirno priznam, da so predsodki — ostanki starih istin, in neštete zmote, ki zdaj krožijo nad življenjem — vsi ustvarjeni iz pepela starih resnic, ki jih je sezgal plamen iste Misli, ki jih je nekoč ustvarila.

— In vem, da ne zmagujejo tisti, ki pobirajo sadove zmage, ampak le oni, ki ostajajo na bojnem polju. . . .

— Smisel življenja vidim v ustvarjanju, a ustvarjanje samo sebi zadostuje in je brezmejno.

— Grem, da zgorim svetlo in kolikor mogoče globoko razsvetlim temo življenja. In smrt je zame — plačilo.

— Drugih nagrad — ne rabim; jaz vidim; vlada-nje je sramotno in dolgočasno, bogastvo je težavno in neumno, a slava je predsodek, ki je vzknil iz tega, da ljudje niso znali ceniti sami sebe in iz njih suženjske navade poniževati se.

— Dvomi! Vi ste le iskre Misli, nič več. Ko izkuša sama sebe, tedaj rodi vas vsled izobilja svojih sil in vas redi z lastno silo!

— Pride dan — in v mojih prsih se zlijeta v en sam velik in ustvarjajoč plamen moj čustveni svet in moja nesmrtna Misel, in s tem plamenom izžgem iz duše vse temno, trdo zlo in podoben bom onim bogovom, ki jih je moja Misel ustvarjala in jih še ustvarja!

Vse je v Človeku, vse le radi Človeka!

Glej, spet gre počasi, a s trdimi koraki, veličasten in svoboden, glavo pokoncu, po prahu starih predsodkov, sam v sivi megli zmot, za njim — kakor težek oblak prah preteklosti, pred njim pa — stoji brez števila ugank, ki ga mirno pričakujejo.

Brez števila jih je kakor zvezd na neizmernem nebu in Človekove poti — ni konca!

Tako hodi nemirni Človek naprej in — navzgor, vedno — naprej in — navzgor.

Če hočeš biti resnično poučen o političnem in gospodarskem položaju po svetu, čitaj Proletarca. Priporoči ga tudi drugim, naj se nanj naroče.

Socializem ne bo prišel, ako bodo ljudje samo zabavljali takrat kadar nimajo dela ali kadar jim kompanije trgajo plače. Za socializem se je treba organizirati in se ga učiti. Vstopi v J. S. Z. in čitaj Proletarca.

SEMINTJA.

Washingtonska konferenca. — Takashi Hara. — Pokopavanje monarhizma. — Kdo je bolj blazen? — Slovesno sprejemanje generalov. — Dolarji "za smeh". — 54 milijonov volilcev. — Kje je napredek? — Apel iz upravnštva.

Vzdrževanje velikanskih armad in vojnih mornaric je neznosno breme za države. Harding, ki ima ambicijo postati slaven predsednik, je sklical v Washington konferenco za omejitev oboroževanja. Zastopniki ameriške, angleške, italijanske, francoske in japonske vlade so se zbrali v prestolnici ameriške republike, da najdejo pota, ki bi odpravila nevarnost za nove vojne in s tem omogočila omejitev oboroževanja. Omejitev v tem slučaju pomeni, da se bodo države zadovoljile z armadami in mornaricami, ki jih že imajo. S povečevanjem armade, z nadaljnimi gradnjami vojnih ladij bi prenehale — vsaj za nedoločen čas. To ni lahka naloga za diplomate in državnike, ki so zbrani v Washingtonu. Najprvo je treba razdeliti plen in napraviti sporazum za izkoriščanje nerazvitih dežel ter svetovnih trgov. Glavno sporno vprašanje je med Zedinjenimi državami in Japonsko. Kdo bo imel prednost za izrabljanje Kitajske? In kdo bo izkoriščal naravna bogastva Sibirije? Kdo naj prevladuje na Pacifiku?

Par dni pred pričetkom washingtonske konference je prišel iz Tokija brzojav, da je ministerski predsednik Takashi Hara umorjen. Vest je razburila diplomatični Washington. Na japonsko delegacijo v Washingtonu je napravila mučen utis. Kdo tiči za tem umorom? Ameriški poročevalci, tisti, ki žive tukaj, so podtaknili umor anarhistu ali pa boljšeaviku, kar je zelo enostavno. Čemu pa slikajo kartonisti boljšeavika vedno vsega okrvavljenega, kosmatega in razcapanega, ako ni posebljen morilec? Neka vest iz japonskega cesarstva pravi, da je bil atentator vročekrvni devetnajstletni korejski rvolucionar. Korejo je Japonska okupirala v rusko-japonski vojni. Dežela ima okoli deset milijonov prebivalcev. Japonska jo hoče modernizirati po vzorcu japonskega militarizma, toda nekateri Korejci še niso pozabili, da je bila dežela do leta 1905 neodvisna, pa se bore proti japonski nadvladi. Pri tem jih baje posebno podžigajo ameriški misijonarji, katerim Japonci očitajo, da so le agentje ameriških kapitalistov. Če je bil morilec Hare Korejec, ni s tem dosegel za Korejo drugega kakor to, kar je dosegel morilec Draškovića v Jugoslaviji za komuniste: Povečan teror. Ampak morilec ni bil Korejec.

Umor Takashe Hare ima globokejšo ozadje, kar je nekaj navadnega pri političnih umorih. Nekateri člani japonske delegacije domnevajo, da so skriti za tem atentatom člani "močne oborožene roke;" pod tem imenom paradira skupina japonskih džingoistov — sami se imenujejo patriotje — ki so že zakrivilili nekaj atentatov. Tudi Japonci imajo svoj ku klux klan in raz-

ne patriotične legije. Hara pri skrajnih militaristih, ki so na Japonskem mogočen element, ni bil priljubljen. Baje jim je bil preveč liberalen in demokratičen. On ni bil aristokrat, nego navaden plebeje, ki se je z izredno sposobnostjo spretnega politika povzpел na tako visoko mesto. Nekateri glasovi iz Japonske namigujejo, da ni dovolj energično zastopal japonske interese z ozirom na bližajočo washingtonsko konferenco za omejitev oboroževanja.

Militaristi bi se lahko iz zadnje svetovne vojne precej naučili. Kajzer, o katerem so pisali, da žaga drva na neki grajsčini na Hollandskem, bi jim morda dal nekaj koristnih nasvetov, ampak ga ne bodo vprašali. Militaristi so gluhi za nasvete in slepi za zgodovino. Če ne bi bili, bi sploh ne bili militaristi.

Poznejša poročila iz Japonske potrjujejo, da umor Hare niso povzročili boljševiki, ne anarhisti in ne Korejci. Odgovornost za umor pade na japonske stoprocentne patriote, ki se skrivajo pod militarističnim plaščem. In Hara ni bil demokrat v pravem pomenu besede, niti pacifist, kakor je na pr. senator Borah in par drugih dobrih ljudi v tej deželi.

V Bavarski so dne 5. novembra pokopavali stari bavarski monarhizem, dasiravno to ni bil namen pogreba. S pompoznimi ceremonijami sta bila pokopana bivši bavarski kralj Ludwig in pa bivša bavarska kraljica. Ludwig ni precej časa pred smrtjo niti vedel da je kralj. Bil je blazen, kakor jih je bilo več pred njim izmed članov bavarske kraljevske hiše. Pokopana sta bila v dvorni grobnici v katedrali Frauenkirche. Trideset tisoč ljudi se je udeležilo pogreba kraljevske dvojice, med njimi vsa bavarska visoka duhovščina, aristokracija, bivši bavarski prestolonaslednik, bivši bolgarski kralj Ferdinand, Louisa, hči bivšega kajzerja, general Ludendorff in mnogo drugih generalov in admiralov. Vsa pogrebna svečanost je imela značaj pompozne monarhistične manifestacije. Promet v Monakovem je bil ustavljen, mesto je bilo žalno oblečeno, zvonovi so zvonili in potrčkavali, ko so peljali v dvorno grobnico pokojnega blaznega kralja. Koncem konca, kdo je bolj blazen: Ali blazni kralj, ki umrje v norišnici, ali pa ljudstvo, ki se pusti vladati od blaznih kraljev in se ob pogrebih blaznih kraljev navdušuje za monarhijo? Morda bo odgovoril na to vprašanje Rev. Zakrajšek, ki ima pravico govoriti o Bavarcih, kajti Bavarci so dobro katoliško ljudstvo.

Na dvorih zamanj iščete inteligence. Dvorna gospoda je duševno omejena, kljub temu, da so se mučili z njo razni učitelji; dvorna gospoda je degenerirana. V ženitvah med seboj se je pokvarila. Kar jo je še ostalo na dvorih, se opaja od slave v preteklosti. Toda inteligence tudi ne najdete med masami ljudstva, zato je pripravljena slaviti blazne kralje; po kraljevsko sprejema militariste, slavi tirane, in križa velike duhove, ki žele pomagati tej masi iz močvirja bede in ignorance. Debs to lahko potrdi. Poleg njega tudi mnogo drugih, bodisi v sedanosti ali v prošlosti.

Kakor je bil pred pričetkom mirovne konference v Versailles sprejet bivši predsednik Wilson v Parizu, Londonu in nekaterih drugih mestih v Evropi, tako je bil sprejet v ameriških mestih francoski maršal Foch, vrhovni poveljnik zavezniških armad na evropskih bojiščih v zadnji svetovni vojni. Mase so ga pozdravljale, uradništvo mu je nudilo vse mogoče časti, Kolumbovi vitezi, kot dobri katoličani, so ga spreje-

li kot katoliškega brata, ki veruje v zapoved "ne ubijaj." Poleg Focha imamo priliko pozdravljati v naši sredi angleškega admirala Beattyja, italijanskega generala Armando Vittorio Diaza, belgijskega generala barona de Jacquesa, največjega japonskega kapitalista Shibusawata in še nekaj drugih generalov, admiralov in kapitalistov iz evropskih in azijskih dežel. Wilsona so pozdravljali kot odrešenika Evrope in vsega sveta, kar ni bil, ker ni mogel biti, tudi če bi hotel. Focha pozdravljajo v Ameriki zato ker je bil vrhovni poveljnik *zmagovite* armade, in pa zato, ker so ljudje patriotični, dasiravno ne vedo, kaj je patriotizem, za katerega se *oni* navdušujejo. Tisti, ki aranžirajo vse te slavnosti, dobro poznajo svoj patriotizem, ker jim prinaša koristi. Italijani pozdravljajo generala Diaza, ker je premagal avstro-ogrsko armado in osvobodil podjarmljene sinove in sestre matere Italije. Diaz ima za to osvoboditev zelo malo zaslug, ampak to pri patriotičnemu ljudstvu ne šteje. Tudi ne dvomi o trditvi, da je šla Italija v vojno s popolnoma nesebičnimi nameni, edino s ciljem, da se bori za demokracijo in za osvoboditev narodov. Še danes izjavljajo italijanski državniki, da je dobila Italija izven Zedinjenih držav najmanj v svetovni vojni in da so jo zavezniki izdali. Primorski Jugoslavlani in tirolski Nemci imajo o tem popolnoma drugačno mnenje, ki pa se danes nikjer ne vpošteva.

Trezni ljudje, ki gledajo te pompozne svečanosti pri sprejemanju generalov in admiralov, obupavajo nad ljudstvom, kar je napačno. Če bi prišel v Zedinjene države drugi teden Lenin ali Trockij, bi ga sprejemale mnogo večje množice, kakor sprejemajo Focha, ki ga nekateri imenujejo rešitelja civilizacije. Kljub temu bi masa ostala masa, nezavedna in nerazsodna, potrebna pouka, ki ga sprejema silno počasi in zato je napredek počasen in izgleda, kakor da se ne pomikamo prav nič naprej. Čez petdeset let se bo šele poznalo, da se je v tem polstoletju napravil zelo velik korak naprej v civilizaciji, ki bo imela že vidne znake socialistične civilizacije.

Poleg maršala Focha, generalov, admiralov in finančnikov ter diplomatov je prišlo v Zedinjene države še nekaj drugih gostov, med njimi angleški zgodovinar in pisatelj H. G. Wells, ki v svoji zadnji knjigi trdi, da se civilizacija pogreza v močvirje, na površje pa prihaja barbarizem, nekoliko modernejši kakor pa je bil prejšnja stoletja. Ljudje se ne zanimajo za Wellsovo zgodovino o zadnji vojni in o pogrezanju civilizacije; zanimajo pa se za generale in slovite vojskovodje in pugiliste. Kljub temu—civilizacija se ne pogreza, ker je še ni. Civilizacija šele prihaja in šele socializem ji bo dal pravi impuls.

Tu se nahaja tudi Richard Strauss, ki je na glasu kot največji živeči skladatelj (komponist). Na te vrste ljudi Amerika ne napravi najboljšega utisa, dasiravno imajo tudi tu priliko priti do gmotnih sredstev, ako imajo že pridobljen sloves. Sloviti koncertni in operni pevci, virtuozi, pisatelji itd., dobe tu priliko zaslužiti več, kakor pa navadno v Evropi, dasiravno je tam več ljudi, ki znajo ceniti pravo umetnost. Ampak masa kot taka se v Ameriki še ne briga za take reči. Zadovoljuje se s kinematografi in vaudevilli. Prava umetnost je med tukajšnjim ljudstvom pričela dobivati šele prva rodovitna tla. To je pripisati posebnim ameriškim razmeram. Zato Straussi in Wellsi ne najdejo med ljudstvom tistega prirsčnega sprejema, kot

bi ga morali. Sedaj smo še v dobi, ko slavimo le generale in pugiliste, posebno pugiliste.

Da je bil šum zadnje soboto in nedeljo v Chicagu popolen, je poleg Focha in drugih skrbel še Harvey M. Phillips, ki je po srečnem naključju prišel v Mehiki do bogastva. Posebnost tega človeka obstoji v tem, da razmetava med ljudi denar, zato, "da se smejejo." Za Chicago je v ta namen določil \$25.000. V glavnem delu mesta je v par krajih vstal na svojem avtomobilu, ter zalučil med ljudi šop bankovcev, ali pa pest srebrnih dolarjev. Celo premožni ljudje so se ruvali z delavci in prodajalci časopisov pri pobiranju denarja, ki pada tako redkokedaj po ulicah. Potem se je Harry odpeljal v kraj, kjer živi revnejše prebivalstvo. Ko je pričel z razmetavanjem denarja, se je okoli njega nabralo več tisoč ljudi in ves prômet po tistih ulicah je bil vsled gneče ustavljen. Šele večji oddelek policije je bil v stanu napraviti red, potem, ko je bil Harry aretiran in odpeljan na policijsko postajo "vsled motenja javnega miru." Nekoč je Ivan Cankar napisal črtico, v kateri pripoveduje, kako je neki gospod gledal gručo veselih, razposajenih otrok, ki so se igrali na vrtu. Ko jih je tako gledal, je vrgel mednje pest krajcarjev; otroci so planili po njih, se ruvali in praskali, raztrgali si obleko in iz veselih otrok so postali sovražniki v lovu za krajcarji. Grd prizor. Tisti gospod v Cankarjevi črtici je v njem užival, kakor uživa Harry M. Philips pri pogledu na ruvajoče se ljudi, ki se sujejo in odpravljajo pri lovu za padajočimi dolarji iz njegovega avtomobila. Pravi, da se revni ljudje skoro nikdar ne smejejo, on pa jih z razmetavanjem denarja pridobi za smeh, ampak Harry je v zmoti, kar je že povedal Cankar vsem takim ljudem. Če bi imel namen pomagati revnim ljudem, naj bi šel v restavracije, nakupil jedilnih listkov, ki stanejo po \$5, in jih razdal med brezposelne delavce, ki jih je v Chicagu do dve sto tisoč, morda sedaj že četrt milijona. Harry nima tega namena, zato mu je razmetavanje denarja v zabavo.

Karl in Zita sta doigrala. Dobri zavezniki bodo skrbeli za njiju kje na kakem otoku ali kjerkoli, daleč od Ogrske. Pravijo, da se Karl ni hotel odreči kroni in ima namen še poskušati postati veličanstvo Karl, kralj ogrske, in morda s časoma cesar avstro-ogrskemu monarhije. Ljudi, ki so blaznejši od Karla, je mnogo. To je pokazal zadnji njegov poizkus priti na ogrski prestol, pogreb bivšega kralja Ludvika, monarhistične demonstracije v Nemčiji, rojalistične intrige na Portugalskem in drugje. Monarhizem ne more poginiti čez noč. Monarhistična vzgoja je preveč vsesana v duše poneumnjenih ljudi, katere znajo monarhisti spretno izrabljati. Glavne monarhistične trdnjave v Evropi so padle. Ostali so le še kraljički in pa angleški kralj, ki pa je kralj bolj po imenu. Ljudje, kakor je Lloyd George in pa kapitalisti so resnični vladarji Velike Britanije in drugih monarhističnih držav. Urednik nekega hrvatskega katoliškega monarhističnega lističa v Chicagu se ni zavedel tega. Hvalil je Habsburžane dokler je mogel, nakopal si nekaj sovražnikov, in zadnje soboto je bil od njih umorjen. Domnevaajo, da so ga umorili nasprotniki habsburške propagande, ki je med dalmatinskimi Hrvati še zelo živa. Kakor vsak družabni proces, je tudi proces prehajanja iz monarhizma v demokracijo zelo počasen, spremljan z umori, izgredi, demonstracijami in intrigami.

Kakor izkazuje zadnje ljudsko štetje, ima v Zedi-

njenih državah 54,421,832 ljudi obojega spoja volilno pravico. Štiriinpetdeset milijonov volilcev! Kapitalisti so med njimi v *ogromni manjšini*, in vendarle VLADAJO, s pomočjo teh 54. milijonov, kajti kapitalisti znajo MISLITI, mase volilcev pa ne znajo. Ker je temu tako, mora sedeti Debs v ječi, mesto da bi bil predsednik Zedinjenih držav. Poradi takih volilcev so bili odpoklicani trije najvišji uradniki države North Dakote, industrialni program Nestrankske lige pa so obdržali in ga izročili v upravljanje sovražnikom tega programa. A. C. Townley, voditelj Nestrankske lige pa je šel v zapor. Obsojen je bil na 90 dni ječe, ker se je med vojno pregrešil proti minnesotskemu sedicijskemu zakonu. Prvotno so ameriški komunisti namerali s to maso vprizoriti revolucijo in strmoglaviti vladu. Sedaj, ko so nekatere že nekoliko streznili, propagirajo ustanovitev legalne komunistične stranke, ki bo VZGAJALA maso. Pametno spoznanje.

Vzeto proporcno, ni masa slovenskega in jugoslovanskega delavstva v tej deželi mnogo boljša kakor masa ostalega ameriškega delavstva. V nekaterih ozirih je naše delavstvo morda nekoliko naprednejše od ameriškega delavstva, toda ne mnogo. Anton Slabe iz Dubuque je v tem oziru povedal v 255. števu "Prosvete" precej resnice. Zelo majhna skupina deluje med našim delavstvom za resnični napredek. J. S. Z. ima v primeri s številom našega delavstva zelo malo članov in Proletarec zelo malo naročnikov. O pač, ljudje kritizirajo; kritiziranje je na mestu le tedaj, ako znajo kritiki pokazati boljše pot. Do danes še niso ustvarili boljše organizacije od J. S. Z., ker sploh poskušali niso, niti niso ustanovili boljšega socialističnega lista kakor je Proletarec. Tisti, ki samo kritizirajo, sploh niso skušali ustvariti kaj boljšega; z demagogičnim kritiziranjem le opravičujejo svoje umaknjenje delu za socializem — za resničen napredek sploh.

Vzgojevalec mora grajati tiste, katere vzgaja, ako zaslužijo grajo. Nezavedno, ignorantno delavstvo je zasluži, zato nikakor ni na mestu napadati samo kapitalistov ki vladajo s pomočjo IGNORANTNEGA, NEZAVEDNEGA delavstva. In med temi so najslabši tisti, ki se prištevajo k zavednim, mnogokrat k socialistom, dasiravno niso člani socialistične organizacije niti čitatelji socialističnega časopisja. Ti ljudje so le kvar delavskemu gibanju, ker vsled svojega neznanja in s propagiranjem svojih smešnih nazorov in napadanjem poštenih agitatorjev še bolj zbegujejo že itak zavedene mase.

Upravništvo je poslalo naročnikom pismen apel, da naj se energičnejše zavzamejo pridobivati Proletarcu nove naročnike, Pisec teh vrstic upa, da bo ta apel iz upravnštva dobil kljub slabim časom zadovoljiv odmev. Proletarec se MORA razširiti med naše delavstvo! Tisoč novih naročnikov Proletarcu do novega leta ni nemogoča reč, ako jo HOČETE izvesti. Po rezultatu bomo sodili napredek in naprednost našega proletarijata.

Zakrajškove mu štabu: Ob priliki bomo vaše liste nekoliko pregledali in morda napisali kratko satiro. Polemizirati je z vami nemogoče. Vaše ljudi imate za backe in kot za take tudi pišete. Dober tek vam in backom.

Sibirija v preteklosti.

Na konferenci diplomatov v Washingtonu, kateri so dali ime "konferenca za omejitve oboroževanja", se bo govorilo tudi o problemih daljnega vzhoda. Med temi vprašanji je tudi bogata Sibirija, po kateri hlastno sega japonski imperializem. Zedinjene države niso naklonjene sovjetski Rusiji, niti ne samostojni republik daljnega vzhoda s sedežem v Čiti (Sibirija). Ali vlada Zedinjenih držav tudi ne gleda rada utrjevanje japonskega imperializma v prostiranih pokrajinah Sibirijske. Raditega je Sibirija za imperialiste veliko sporno vprašanje. O Sibiriji smo v tem letu priobčili že precej člankov in opisov. V naslednjem podajamo nekaj zgodovine o odkritju Sibirijske.

Koncem 16. stoletja, takrat ko je vladal na Ruskem car Ivan Grozni, so začeli Rusi osvajati Sibirijo, največjo svojo deželo. Odkrili so pota skozi Sibirijo in dospeli v par desetletjih do Pacifika, Velikega oceana. Nемеc Hellwald pravi: "Zastopnik političnih in pozneje znanstvenih težev v severni Aziji je bil narod Rusov, takrat v Evropi še komaj znan. Do srede 19. stoletja so se trudili edinole Rusi, kako odkriti severno obal Azije in jo po morju združiti z Evropo. Odkritje Sibirijske spada med najzanimivejše in najvažnejše točke svetovne zgodovine." Slavni Nansen v svoji knjigi: Sibirija, dežela prihodnosti, pride do zaključka, da se onim krajem tam gori bližajo lepi časi.

Dočim je vsem drugim narodom pokazal Kolumb pot do novih odkritij, dočim so šle vse te ekspedicije po morju iskat novih dežel, so sedli Rusi na konja, premerili stari svet od zahoda proti vzhodu ter rešili vprašanje, ali sta največji skupini suhe zemlje na severu združeni ali ne.

Rodbina Stroganov je imela posestva v Uralu; kopali so sol in tržili s soboljevino, ki so jo donášali Sirjeni iz pokrajin onostran Urala. Rusi so se odpravili slednjič sami po drago kožuhovino, in osvojitve cele Sibirijske imenujemo lahko sto let trajajoč lov na sobolje okoli polovice zemeljskega kroga. Kmalu so prišli lovci do reke Obe (Obj), trgovina je uspevala, car je podaril Stroganovim vsled njihovih zaslug velika posestva v Uralu. L. 1578. pribeži k vnuku prvega Stroganova kozarski stotnik Jermak Timofjejev; car ga je zasledoval, ker je Jermak po tedanjih navadi šel večkrat na rop. Bogati uralski trgovci bi se bil nadležnega gosta rad iznebil; kajti če ga obdrži, pade nemilost carova tudi nanj. Zato mu je pripovedoval o bogatih pokrajinah in velikih rekah onostran Urala. Jermaku in njegovemu spremstvu, samim kozakom, ni kazalo iti nazaj, udarili so jo preko gorovja z geslom: Umri ali pa zmagaj. Sibirija je bila tedaj last tatarskih glavarjev, ki pa niti oddaleč niso bili več tako mogočni kot za časa silnega Tamerlana. Tri leta so se borili kozaki z levjo hrabrostjo, 23. oktobra 1581 se uda Sibir, glavno mesto zahodne Sibirijske. Ker je ostalo Jermaku le malo kozakov, je poslal carju poročilo, naj mu pošlje novih, naznanil mu je pa tudi, da je osvojil zanj velikansko državo Kučumkana, Sibir. Upal je, da mu bo car odpustil stare grehe. In res, ugodil je Jermakovi želji in mu poslal nove čete kozakov. Začeli so prodirati proti vzhodu. Reke, kojih studeci se približajo na male razdelje, so jim izdatno olajšale težko nalogo; cela Sibirija ima skoro nepretrgano vrsto vodnih cest od Urala do Pacifika, malokdaj je treba vleči čolne ali ladvice čez nizka razvodja,

voloki imenovana (odvleči). In ker je narava dežele skozinsko ista, narodi glede običajev, navad, vere itd., drugdrugemu podobni ali enaki, živalstvo in rastlinstvo enoinisto, ni mogoče obstati, dokler ne zagledamo obal svetovnega morja.

V bližini starega Sibira so zgradili kozaki l. 1587. prvi svoj ostrog, razvil se je v znamenito mesto Tobolsk. Od tu jih je peljala pot po srednji osi dežele, v sredi med tundrami na severu in gorovjem na jugu, pot, ki je bila dolgo časa glavna sibiriska prometna žila. Nastala so ob križiščih z rekami nova mesta, vsako mesto je postalo opora za ustanovitev drugega. Kakor hitro so dospeli kozaki do večje reke, so si napravili ostrog, ostali nekaj časa tam ter raziskali reko in svet ob njej na sever gor do Ledenege morja, na jug do višav Altaja in drugih gorskih skupin. Polagoma dobiva severna Azija določene obrise, natančnih seveda še ne, ker niso raziskali tuži sveta med posameznimi izlivi. Odkrili so tako polotok samojedski ali Jamal, pripeljali se do izliva mogočnega Jeniseja, pokorili si Samojede, Ostjake, Tunguze, Jukagire, Jakute ter ves ostali narodnostni mozaik severnega starega sveta.

Ob Jeseniju, na meji med zahodno in vzhodno Sibirijo, so slišali začetkom 17. stoletja o veliki reki dalje na vzhodu, današnji Leni. Enajst kozakov se je začetkom l. 1628. podalo na pot, smučiči so jih nesle po nepreglednih sibirskih nižinah. Načelnik je bil desetnik Vasilij Bugov. Prišedši do Lene so plovili navzdol po njej ter povsod pobirali davek; po treh letih se je podal Bugov s štirimi tovariši nazaj do Jeniseja, šest jih je pa pustil ob Leni, dva ob sredi, dva sto ur navzgor, dva sto ur navzdol. Ta šestorica je morala paziti, da se niso podjarmljeni narodi uprli. Hellwald pripomni: "Vprašanje je, ali je bila celo v zgodovini Amerike kdaj izvršena tako dalekovidna osvojitve, s tako majhno armado, po vojskovodju, ki je poveljeval samo desetim možem."

Sledile so druge čete, številnejše. Vzrastlo je mestece Jakrsk, izhodišče vseh poznejših ekspedicij do Ledenege morja, Pacifika in Amerike. Odkrili so Bajkalsko jezero in slišali tam o srebra bogatih pokrajinah ob Amurju; cele naselbine so se dvignile iskat si srečo na jugu, v stare ostroge so pa prihajali novi priseljenci iz Evrope. Tolik je bil naval proti Bajkalu in Amurju, da je narod Burjetov skoro izginil, kar pomandrali so ga. Slavna imena čitamo, a naša zgodovina jih ne pozna. Pač so nam znani Kolumb, Diaz, Ganna, Pizarro itd., a kdo ve, kaj o Beketovu, Habarovu, Pojarkovu, Ivanovu, kozaku Moskvitinu, Dežnevju, loveci Holmogorcevu in Ankudinovu, kozakih Staduhinu, Buldakovu? In vendar Sibirija kot dežela prihodnosti zasluži, da se vsaj površno seznanimo z nekaterimi odkritelji.

Beketov je razširjal rusko oblast v notranjem obrečju Lene. Pojarkov je prepotoval 1643—44 s 130 kozaki velikanski svet med Jakutskom in Amurjem ter slišal tu o bogastvu bajnega Kitaja. Ravno tedaj se je bila dinastija Mandžu polastila kitajskega prestola; obsežne mandžurske ravnine so bile prazne, ker so bili bojeviti domačini odšli proti jugu. Skoro brez vsake zapreke so jadrjali tedaj kozaki po slovitem Amurju do izliva, polastili so se marsikatero kitajske trdnjave, podjarmili si mandžuske kneze, podjarmili si narode Davrov, Giakov itd., ali pa jih prepodili. Ko so prišli Kitajci k sapi in so hoteli zapoditi Ruse nazaj v Sibirijo, se "sinovom srede" ni vselej dobro godilo. Pozneje je car sicer odstopil južne dele novih pri-

dobitev, a v zameno za to se je razvila nadvse živahna kupčija; tam v bližini Bajkala so se razvila nova središča ruskega gospodarstva. Nerčinsk in Irkrtsk, sedanji sibirski Pariz.

Pri teh pohodih so dospeli kozaki do novega morja; Mandžuri so mu rekli Tunglam, Tunguško morje, kozaki so zgradili tam ostrog Ohotsk in po njem ima morje danes ime. Prvi je zagledal tunguške valove l. 1639. kozak Moskvitin, s 30 tovariši je bil prišel od Lene sem, "da bi odkril nove dežele." Preiskali so breg na sever in na jug. Sezidali so zimske kočice, iz njih je nastal Ohotsk. Tudi znamenit Habarov, kojega doživljaje primerjajo onim Ferdinandu Cortezu v Mehiki, se je mudil tukaj ter prvi prinesel vest o novem morju k rojakom v Jakutsk, l. 1646. Prej že pozimi 1644—45, se je bil mudil pri Gijakih ob dolnjem Amurju.

Ob Leni in Amurju se pa kozaki niso ustavili, prodirali so dalje proti severovzhodu. Jelisej Buza in stotnik Ivanov sta odkrila reko Jano, prvi po morju od Lene tja, drugi po suhem. Ni še dosti, slišijo o reki Indigirki, l. 1639. so že ob tej reki v deželi Jukagirov. Bolj so se ustrašili Jukagiri konj nego kozakov; nikdar še niso videli takih živali. Šestnajst kozakov je ujelo njihovega kneza in se zmagoslavno borilo s četami domačinov, oboroženih z loki in puščicami. Še naprej jih je gnalo, do Kolime in odtod dalje v deželo Čukčev. Že Isaj Ignatijev je bil plul po morju od Kolime do Čukčev, 1646; trgoval je z njimi, prodajali so mu slonovo kost — mamuti so pokopani tam — in zobove mrožev, Rusi njim pa žal tudi žganje.

L. 1647. se odpravi proti vzhodu celo brodovje, štiri ladjice, ne čelu jim kozak Semen Dežnev. A ker je bilo preveč ledu, niso imeli uspeha, čakali so prihodnjega leta in se zopet podali na pot. Sedaj imajo sedem ladij, Dežnev je zopet pri njih; a največ zaslug za odpravo ekspedicije sta imela lovca Holmogorcev in Aukudinov. O štirih ladjah ne slišimo ničesar, tudi o Holmogorcevu ne; baje so ga s tovariši vred ubili Kamčadali. Druge tri ladje, pod poveljstvom Dežneva, so odplule 20. junija l. 1648, od izliva Kolime proti vzhodu. Ledu ni bilo skoro čisto nič, vreme ugodno. Prišli so mimo rtiča, kjer so se najbrže ponesrečile omenjene štiri ladje; naenkrat se pa odpre morje proti jugu prišli so v Pacifik. Cesta se imenuje danes po Beringu; ni prav, Dežnev jo je odkril. Rtič na severovzhodnem koncu Azije ima pa danes le njegovo ime na izrecno željo cara.

V Pacifiku so jih zajeli viharji in jim razbili ladje; Dežnev in petindvajset tovarišev se je podalo peš na pot do Anadirja, kjer so 1649—50 prezimili v "anadirskem ostrogu". Do njihovega taborišča je prišel pa od Kolime tja tudi Šimen Motora; napravili so si skupno nove ladje in raziskovali bregove, a malo slišimo o njih. Motora so Čuki ubili, o Dežnevu pa ne vemo, ali je prišel nazaj ali ne. Vsekako je Dežnev eden prvih odkriteljev in Hellwald imenuje njegove uspehe najvažnejše vseh odkritij izza 1492. Morebiti je videl tudi že obale ameriško, saj je cesta široka samo 92 km. vreme je bilo pa krasno, kakor pravi sam.

Delovala sta ob skrajnem robu starega sveta tudi kozaka Staudbin in Buldakov. Slišali so o Kamčatki, udarili jo tja, Vladimirja Atlasova imenujejo odkritelja tega velikega polotoka; sledili so drugi, prišli so l. 1706. po neprestanih bojih z domačini do najjužnejšega tamošnjega rtiča, do Lopatke. Videli so otoke Kurile, podjarmili si jih deloma in se bližali Japonski. Najznamenitejši teh Rusov je kozak Ivan Kozirevskoj,

l. 1712—13. je bil večkrat na Kurilih in poslal poročila o njih v Moskvo.

V onih časih so Rusi odkrili tudi Ameriko, od zahoda tja. "Dočim v Severni Ameriki po poltretjem stoletju naselniki niso prišli niti do Skalnega gorovja, so porabili kozaki komaj pol stoletja za pot skozi celo severno Azijo, od Obe tja do Beringove ceste."

UTRINKI.

Iz Moskve poročajo, da so sovjetska izredna sodišča obsodila na smrt devetnajst vslužbencev sovjetske zakladnice vsled krađne demantov, platine, srebra in zlatine. Glavni nadzornik zakladnice dragocenosti je ukradel za 50,000,000,000 rubljev draguljev in raznih dragocenih kovin. Ne vemo, v koliko je vest resnična. Verjetno je, da so se tatvine dogajale. Če je vest resnična, dokazuje, kako delajo sovjetske oblasti, da se preprečijo nadaljne tatvine. Kadar se dogode tatvine v tako velikem obsegu v Ameriki, se postopa na sodiščih s takimi tatovi kakor s kavalirji, ker imajo denar, da lahko najamejo najboljše advokate. Poleg tega imajo ameriški "veliki tatovi" tudi velik vpliv v javnem življenju. Od tod toliko korupcije.

Ameriški poslanik Harvey v Londonu je pred li-verpolsko trgovsko zbornico zopet izjavil, da ne bodo Zedinjene države delale nikakih zvez z evropskimi državami. Pri tej priliki je napadal tudi "socializem in komunizem ter branil načelo individualizma."

Amerika morda ne bo delala zvez, kakor smo jih poznali pred vojno in kakršne se sklepajo sedaj med evropskimi državami. To še ne pomeni, da se bo obdala s kitajskim zidom, kakor sanjajo nekateri sentimentalni Američani kot je Harvey, na čelu jim Hearstovo časopisje. Časi izoliranj so minili. Kapitalizem sam bo prisilil to državo v tesnejše stike z ostalim svetom, pa bilo to v ligi narodov, kakor se jo imenuje, ali v Hardingovi asociaciji narodov, kar je le drugo ime za Wilsonovo ligo narodov. Kapitalistična Evropa potrebuje Ameriko in kapitalistična Amerika potrebuje Evropo. Ker živimo v kapitalistični družbi, tudi za delavstvo ni vseeno, če pada valuta, če industrija obratuje ali ne. Gospodarski vzroki bodo države prisilile na tesnejšo kooperacijo na ekonomskem polju, dokler ne pride zopet še ena "zadnja" vojna, ki bo morda res zadnja.

Šest milijonov brezposelnih delavcev je v Zedinjenih državah, pa se niti ne zganejo. V Londonu, v Rimu in drugod demonstrirajo, in vlade se trudijo, da jim najdejo delo. To naj premislijo tisti, ki trdijo, kako bodo postali delavci radikalni, "če se jim bo slabo godilo." Radikalizem ne pomeni nič, ako nimajo delavci tudi nekoliko socialistične vzgoje in smisel za organizacijo. Evropsko delavstvo je politično organizirano, ima svoje dnevnikove in vseh večjih mestih in močne reprezentacije v parlamentih. Vse to so dosigli ne kot brezposelni delavci ampak kot vposljeni delavci.

Slovenski delavci, oživite klube J. S. Z. v vaših naselbinah. Kjer kluba še nimate ga ustanovite. Za pojasnila pišite tajništvu J. S. Z.

Kdor hoče zidati hišo, pa šele potem delati načrt, stori bolje, če gre takoj v že dozidano blaznico.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

Dopisi.

"TAKO NAPRAVITE KOT V RUSIJI."

PULLMAN, ILL. — "Tako je treba napraviti kot so v Rusiji, potem bom tudi jaz socialist. Tako, vidiš, je treba pokazati kot so tam, potem boste lahko agitirali, poprej pa ne. Kaj ti koristi čitanje "Proletarca"? Kaj imaš od socialističnega kluba in tistih vaših "miting", kar je vse skupaj nič. Boljševik bodi, pa je "allright."

Na taka besedičenja naleti agitator med ljudmi, ki se prištevajo k "jaz sem boljši socialist kot si ti."

Človek končno misli, da je vseeno vsaj nekaj revolucionarnega duha v takih ljudeh, pa dobi priliko se prepričati, da ga ni nič. Taka prilika se nudi sedaj, ko je v teku kampanja za nabiranje prispevkov v ruski pomožni fond. Pričakoval sem, da bodo ti ljudje, ki tako radi govore o boljševikih, z največjem veseljem pomagali državi, ki jo vladajo boljševiki. Na milijone ljudi takorekoč umira od glada, ki ga je povzročila suša in zavezniška blokada ter civilna vojna. Zavedno delavstvo je priskočilo Rusiji na pomoč in med prvimi, ki so pričeli s pomožno akcijo za Rusijo, je bila tudi naša J. S. Z. Pullmanska naselbina je v tem oziru tudi storila svojo dolžnost. Kar je zavednih, razumnih delavcev, so radevolje prispevali. Od tistih, ki se poslužujejo gori navedenih fraz za slikanje svojega radikalizma, sem tudi pričakoval, da se bodo radi odzvali, toda, ko sem jih vprašal za prispevke v ruski pomožni fond, sem dobil odgovore, kot: "Ne dam nič, je vse skupaj humbug". Kajpada so bili oni tudi v tem slučaju boljši socialisti kakor jaz, ki sem žrtvoval svoj čas v korist tistim revolucionarjem, ki so žrtvovali mnogo več, da so bili v stanu premagati vse sovražnike ruske revolucije, ki je odpravila carizem, to najnesramnejšo formo absolutizma.

Če sem jim priporočil, naj čitajo socialistične liste, da se nekoliko bolj pouče o socializmu in postanejo resnični borci za rešitev delavstva in vstopijo v vrste starih bojevnikov, kateri vztrajajo že leta v razrednemu boju proti kapitalizmu in za socializem, sem dobil odgovor, "da so preveč videli v zadnji svetovni vojni in da imajo dobro mišljenje!"

Hm, dobro "mišljenje!" Kaj pa pomeni dobro mišljenje? Jaz sem ga že tudi imel večasi, ko se mi je kaj lepega sanjalo; bile so zares lepe reči — v sanjah. Ko sem se prebudil, sem spoznal, da sem le — sanjal in spal. Spanje ne ustvarja in ne organizira. Spanje je potrebno le za počitek. Delati je treba, če se hoče kaj napraviti, in delo potrebuje budnih, delovnih ljudi.

Taki omahljivi ljudje me ne ostrašijo. Tudi v tem slučaju me niso. Šel sem od hiše do hiše in nabiral prispevke za ruski pomožni fond ter nabral med tukajšnjimi Slovenci vsoto \$21.50, kar je precej za tukajšnje razmere in našo malo kolonijo. Brezposelnost je občutna, kljub temu je napredna pullmanska naselbina bila vedno v prvih vrstah, kadar se je šlo za "kako nujno akcijo. Upam, da si tudi v bodoče ohranimo to prvenstvo. Delali smo za J. R. Z., kadar je bila akcija najnujnejša, priskočili smo na pomoč rojakom v Pueblu za časa zadnje poplave in sodelovali smo pri vseh drugih koristnih akcijah. Tako je prav, kajti delavstvo mora vselej in povsod solidarno nastopiti. Kar je zavednega in inteligentnega, se tudi drži tega pravila. Ko se bomo naučili nastopati še solidarnije, ko bomo bolj organizirani, ne bo več takih porazov borečega se delavstva, kakor se sedaj dogajajo in kakor so se v preteklosti.

Dolžnost vsakega zavednega delavca je, da uči nezavedne, da jih budi in pripravlja za vredne člane socialistične organizacije. V ta namen je potrebno širiti socialistično literaturo in časopisje. Delavstvo je treba vzgojiti, da bo sposobno odpraviti sedanji kapitalistični sistem in ga nadomestiti s socialističnim, ki bo pravičen za vse, ki bo dal proletariatu pravičnost in boljšo bodočnost, boljši kos kruha, kakor pa mu ga daje sedanji družabni sistem. Če hočemo, lahko mi

odločujemo. V ta namen se mora vsposobiti in organizirati. Dokler se ne bomo, nam bo vladal mednarodni kapitalizem s svojimi predstavniki, kot so Lloyd George, Briand, Harding itd.

Nič ne pomaga kričanje in zabavljanje proti slabemu gospodarstvu; to ni dovolj. Kričanje in zabavljanje ne bo ostrašilo kapitalizma, kakor ne ostrašilo šlamnata strašila na žitnih poljih vrabcev in vran. Kaj nam pomaga tarnanje, kadar nastane vojna, če pa ne naredimo ničesar, da bi jo preprečili. Za preprečitev je potrebna mogočna socialistična organizacija, ki bo v stanu odpraviti vzroke za vojno. Vsa jadikovanja proti brezposelnosti nič ne izdajo. V tej družbi bodo vedno brezposelnosti. Treba je torej odpraviti vzrok za brezposelnost — in vzrok je kapitalistična družba. Kljub temu delavstvo podpira to družbo, kar je pokazalo dne 2. novembra zadnje leto.

Ako hočemo odpraviti vsa ta zla, se moramo organizirati industrialno in politično. Pristopite v J. S. Z., ki je organizacija jugoslovanskega socialističnega delavstva v Zednjih državah. Ko bo socialistična vzgoja dosegla dovolj ljudi, bo tudi unijsko gibanje dobilo mogočnejši zamah v industrialni formi organizacije.

Rojaki v Pullmanu, pristopajte k slov. socialističnemu klubu št. 224, JSZ., ki zboruje vsak drug petek v mesecu ob 7. zvečer v Staničkovi dvorani. Upam, da bodo tudi v bodoče prihajali v naše vrste novi kandidati, kakor so dosedaj, da bo postal pullmanski socialistični klub eden najjačjih v J. S. Z., in s tem postavil Pullman med najnaprednejše slovenske naselbine. — A. Oblak.

"Nisu nikada bili pravi".

Mjeseca oktobra godine 1915. izšao je pod gornjim naslovom članak u 44. broju bivše "Radničke Straže" iz pera urednika — sada "Znanja" — T. Cvetkova sljedećeg sadržaja:

"Drug Eugene V. Debs veli na jednom mjestu, da bivši članovi socijalističke stranke, koji su sada izvan njenih redova, nisu nikada bili pravi socijalisti.

Mi se potpuno slažemo sa ovom tvrdnjom. Mi živimo u dobi velikih gospodarskih i političkih promjena, koje djeluju na razpoloženje i psihologiju ljudi. Razvitak samog društva doveo je mnoge radnike na misao, da se trebaju boriti protiv zla kapitalizma. Oni su na taj način stvorili socijalističku nauku i pokret uopće. Ima mnogo radnika, koji dodju u našu stranku a da se nisu dublje upoznali sa načelima socijalizma. Naravno je stvar, da oni ne mogu biti tvrdi sve dotle, dok se dobro ne osvjedoče, dok ne razumiju ciljeve i sretstva radničke borbe. Ovakovi su članovi gotovi, da kod najmanjeg nezadovolstva napuste udruženje i sav pokret. Oni nisu učestvovali u pokretu ni svojim umom ni svojim osjećajima, nisu nikada bili socijalisti. Sama činjenica što su bili formalni članovi ne govori, da su bili i socijalisti.

A ima i takovih ljudi, koji dolaze u udruženja sa jedinom namjerom, da izvlače na račun organiziranih radnika neke špekulacije u svoju ličnu korist. I kad im ne podje za rukom, da svoju surhu postignu, oni pod prijedlogom, da se "dobro ne radi", napuštaju stranku i prče se vam kao tobožni socijalisti. Čak šta više ovakovi stvorovi postaju često puta bezobrazni u svom ponašanju prema pokretu. Oni napadaju svoja načela, udružuju se sa najvećim protivnicima, služe se klevetama i katkada izlaze dapače u javnost, gdje od prilike, na ovakav način "kritiziraju" socijalizam: "Eto i ja sam bio socijalista, bio sam član stranke, pa sam opazio, da se tamo dobro ne radi. Socijalizam je sam po sebi dobar i ispravan, ali socijalisti nisu dobri, jer oni socijalizam ne poznaju, oni neispravno postupaju...."

Da, ovakovih individua ima i ovdje u Americi, osvjedočili smo se već dosta puta, kad smo čitali napadaje protiv našeg pokreta od ljudi, koji se potpisuju: "član socijalističke stranke", "socijalista bez knji-

žice", "socialista izvan pokreta" itd. Skroz i skroz purgarski način borbe, kojim se služe kukavice, neznalice i podlaci!

Socialista izvan pokreta ne može da bude socialista, jer on nije borac, a kao takav nije ni egoista, koji si utvara, da pojedinac može više da učini, nego li milijoni ljudi, što se bore zajedno. Osim toga, ova-kovi su ljudi obično neiskreni i nisu nikakovi socialisti, već jednostavni sljepari, koji se ne usude iznieti u javnost svoje ime.

Čak ni naši simpatičari nisu još socialisti sve dotle, dok dobro ne svate stvar i dok ne postanu članovi stranke, naravno, gdje postoji organizacija. Ako takove nema, oni mogu sami raditi na njenom osnutku ili pak na drugi način agitirati.

Simpatičari su na putu, da dodju k nama, da ra-de zajedno s nama i da se bore skupa sa ostalim svije-tnim radnicima protiv najamnog ropstva.

Oni pak, koji su nekada bili članovi stranke, a sada se nalaze izvan pokreta, nisu nikada niti bili socialisti. Oni socijalizam nisu razumjeli, ako su bili iskreni. U protivnom pak slučaja, t. j. ako su došli sa neiskrenim namjerama, sasvim je naravno, da su morali odpasti.

...Plima i osjeka članova u našoj stranci sasvim je naravna pojava, koja odgovara toku društvenog raz-vilka. Tako je bilo i bit će u ljudskoj povjesti sa sva-kim pokretom, čija je zadaća, da društvo reformira i da ga stavi na razumnije temelje. Mnogi dolaze i od-laze, no pravi su socialisti oni, koji stoje čvrsto kod svog načela, koji teže za što većom naobrazbom, koji su puni oduševljenja i vjere u konačnu pobjedu svo-je stvari."

Tako je naš T. Cvetkov prije 6 godina učio i prika-zivao, kako čvrsti socialisti moraju, da su. On je so-cijalističku stranku i Debsa dizao u oblake. A danas, rovari proti socijalizmu i sam ne spada više ovoj stranki. Dakle, izneverio se je, a lupa z glavom o zid, kog nemože probiti. Moguće, da će du njegovih sljed-benika za koje vrijeme čitati, da Cvetkov piše i proti "komunizmu". Ali zauzeo si je zadaću, da mora naj-prije utuči list Proletarec. Baš si mi "junak" Cvet-koval!

J. A. R.....ich.

Kako ljudje čitaju.

Kakor smo že poročali, je iznajditelj Edison de-jal, da le dva odstočka ljudi od tistih ki čitajo, razume, kaj čitajo. Članki in razprave v Proletarcu so pisane v slogu, ki mora biti razumljiv vsakemu, ki zna čitati slovensko. Kljub temu je zelo veliko čitateljev, ki ne razumejo tega kar čitajo, pa trdijo, da je Proletarec "pretežak". Ako bi imeli nekoliko več razuma, bi jih bilo sram kazati tolikšno ignoranco.

Iz San Francisca smo dobili od nekega naročnika dopisnico, katere vsebina jasno potrjuje, da pisec ne spada v Edisonova dva odstočka. Ta naročnik piše:

"Obvestili ste me, da mi je naročnina potekla. Obžalujem, da odklanjam ponovitev naročnine, ker se ne strinjam s socialistično stranko. Užaljen sem bil, ker sem čital, da zadnja konvencija ni pripoznala sov-jetske vlade. Sodrug Debs se je v Detroitu, Mich., iz-razil, da ruski delavec ne bo diktiral, kakšno vlado naj izvoli ameriški delavec. Zadnja konvencija je tudi hotela izključiti vse komuniste iz socialistične stran-ke. Sedaj pa lahko sodimo to delavsko stranko. Torej kdo bo priznal edino delavsko vlado na svetu? Gom-pers jo noče, Wilson jo noče, Harding tudi ne, ameri-ški delavec tudi ne. Torej naj odloči Wall Street sov-jet."

Bivši naročnik, ki je poslal to odpoved lista, je morda dober človek, pošten sodrug, toda je zaveden, najbrž od kakih demagogov, ki jih je polno po deželi. Če je Proletarca čital, tedaj ga ni razumel. Če bi imel

o zadevah, o katerih piše, malo več pojma, ne bi na-vajal takih argumentov, ki sploh niso argumenti. Debs ni bil na detroitški konvenciji stranke, ker je v ječi v Atlanti, Ga., torej ni mogel podati take izjave, kakor mu jo podtika pisec iz San Francisca. Na kon-veciji ni bilo na dnevnem redu vprašanje o prizna-nju sovjetske vlade od strani soc. stranke, ker je so-cialistična stranka sovjetsko vlado vseskozi podpirala in propagirala in še propagira v Zedinjenih državah da naj vlada te republike prizna sovjetsko vlado. Glede izključenja komunistov bi lahko iz Proletarca vedel, da je bil dotični predlog skoro soglasno odklo-njen. Pač pa bi mala skupina nestrpnih izključila vse neljube sodruge. Za izključevanje so torej nestrp-neži, ki se imenujejo komunisti, ne pa socialisti. So-cialisti ne izključujejo ljudi, ako ima kdo drugačno mnenje o taktiki ali kaj podobnega, kakor pa večina članstva. Socialisti izključijo člana le tedaj, če krši socialistična načela, ali da ruje v stranki z namenom, da ji škodi, toda zato morajo biti predloženi že tehtni dokazi.

Sodrug, ki ne ve, da je Debs v ječi in ne na kaki konvenciji v Detroitu ali kje drugje, le dokazuje, da ne čita, da ne pozna socialističnega gibanja, in da se opaja le s frazami in demagogijo, ki jo bruhajo agent-je provokatorji ali pa zavedni reveži, ki mislijo, da če blatijo vse, so čisti in edino pravi revolucionarji.

Konferenca za omejitev oboroževanja, ki zboruje v Washingtonu, se tiče v veliki meri Rusije, kajti gos-podje diplomati vadljajo tudi o njeni koži. Sovjetska vlada je ponovno podala izjavo, da ne bo vpoštevala nobenih sklepov, ki jih bo sprejela ta konferenca, ti-kajočih se Rusije in njenih teritorijev.

Če bi imeli v Washingtonu poštene namene, bi morali povabiti na konferenco tudi zastopnike Rusi-je. To bi storili, ako bi bila v Moskvi taka vlada, ka-kršna bi se dopadla "demokratičnim" vladam v Wash-ingtonu, Londonu, Parizu in Tokiju. Ako bi imeli malo dalekovidnejši pogled, bi lahko vedeli, da Rusi-ja ne bo postavljala takih vlad, kakršne ugajajo tujim interesom. In če res žele omejiti oboroževanje in ustvariti pogoje za vspostavitev normalnejših ekono-mskih razmer, bi morali povabiti na konferenco tudi sovjetsko Rusijo. Sklepi, kateri ne bodo dobili ruske sankcije, bodo brez pomena, pa naj se gospodje v Washingtonu mučijo kolikor hočejo.

Grki, ki nimajo posebne sreče v vojni s Turki, poskušajo bojno srečo z Albanci, katerim hočejo na vsak način odtrgati kos njihove dežele. Na eni strani Srbija, na drugi Grki. Mi pravimo "Srbija", kajti Ju-goslavija kot taka ni interesirana v okupiranje Alba-nije. Srbiji se gre za Skader, kar je iz imperialistične-ga in ekonomskega stališča razumljivo. Skader bi imel za Srbijo kot pristanišče velik pomen, zato ga bo skušala tudi dobiti. Vsemu temu bi se lahko že sedaj izognili, ako bi se balkanske dežele združile v federat-ivno državo z najsiršo avtonomijo za posamezne de-žele. Ta federacija bo prišla, ker je edini praktičen izhod iz balkanskih zapletljajev. Stvar je izvedljiva tu-di v kapitalistični družbi in je v interesu vseh priza-detih dežel, da se izvede. Končno bo to delo tako iz-vršil socializem, ako ne bo združenja že preje, kar bi socialističnemu delavstvu olajšalo delo za druge cilje.

Kapitalisti in delavci — to sta dva svetova! Med njima je brezdno, in noben most ju ne spaja.

Slov. delavska

podporna zveza

Ustanovljena dne 26.
avgusta 1906.Inkorporirana 22. aprila
1909 v državi Penn.Združena s Slovensko Narodno Podporno
Jednoto.
CHICAGO, ILL.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: IVAN PROSTOR, 6120 St. Clair Ave., Cleve-
land, Ohio.Podpredsednik: JOSIP ZORKO, R. F. D. 2, Box 113,
West Newton, Pa.Glavni tajnik: BLAS NOVAK, 2657 S. Lawndale Ave.,
Chicago, Ill.1. Pom. taj.: FRANK PAVLOČIČ, 634 Main St., John-
stown, Pa.2. Pom. taj.: ANDREJ VIDRICH, R. F. D. 7, Box 4,
Johnstown, Pa.Blagajnik: JOSIP ZELE, 5602 St. Clair Ave., Cleveland,
Ohio.Pom. Blagajnik: ANTON HOČEVAR, R. F. D. 2, Box 27,
Bridgeport, Ohio.

NADZORNI ODBOR:

Predsednik nadzor. odbora: IGNATZ PODVAZNIK, 5315
Butler St., Pittsburgh, Pa.1. nadzornik: SOPHIA BIRK, 955 Addison Rd., Cleve-
land, Ohio.2. nadzornik: IVAN GROŠELJ, 885 137th St., Cleveland,
Ohio.

POROTNI ODBOR:

Predsednik porot. odbora: MARTIN OBERŽAN, Box 135,
West Mineral, Kans.

1. porotnik: FRANČ TEROPČIČ, R. 1, Bonanza, Ark.

2. porotnik: JOSIP GOLOB, 1916 S. 14th St., Spring-
field, Ill.

VRHOVNI ZDRAVNIK:

Dr. JOSIP V. GRAHEK, 843 E. Ohio St., Pittsburgh, Pa.
Glavni urad: 2657—59 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.URADNO GLASILO: PROLETAREC.
3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

PROSVETA.

2657 S. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Cenjena društva, oziroma njih uradniki, so ujudno
prošeni pošiljati vse dopise naravnost na glavnega tajnika
in nikogar drugega. Denar naj se pošlje edino potom
Poštinih, Expresnih, ali Bančnih denarnih nakaznic, ni-
kakor pa ne potom privatnih čekov. Nakaznice naj se
naslovljajo: Blas Novak, in tako naslovljene pošiljajo z
mesečnim poročilom na naslov gl. tajnika.

V slučaju, da opazijo društveni tajniki pri poročilih
glavnega tajnika kake pomanjkljivosti, naj to nemudoma
oznanijo uradu glavnega tajnika, da se v prihodnj.
popravi.

Državni pravdnik okraja Cook ((Chicago) ob-
ljublja, da bo iztrebil iz mesta vse zločince, igralnice
za denar in prostitucijo. Takih obljub smo že navaje-
ni. Vsak nov policijski načelnik, vsak župan, predno
je nastopil urad, vsak državni pravdnik jih je sloves-
no poudarjal, toda zločinci so še tukaj, ravno tako
igralnice, bordeli in drugi podobni lokali iz nižin živ-
ljenja. Kadar bodo prišli na krmilo ljudje, ki bodo iz-
trebili vzroke, se bo šele pričelo pravo izčiščevanje,
preje ne.

Iz gl. urada S. D. P. Z., združena s S. N. P. J.

Chicago, Ill.

Na razna vprašanja glede zniževanja in zviševanja
zavarovalnine in plačevanja mesečnine po 1. januar-
ju 1922, naj služi sledeče v pojasnilo:

Nova plačilna lestvica bo tako urejena, da bodo
po starih pravilih določeni prispevki za rezervni sklad
odpadli, ker isti niso nič drugega kot rezerva posmrtn-
ninskega sklada. Rezervni skladi so bili upeljani, ker
za naše podporne organizacije ne zadostuje lestvica
National Fraternal Congressa.

Ker se bo rezervni sklad odpravil, je potrebno
plačilno lestvico za smrtninski sklad zvišati nad ono
N. F. C., kar se bo zgodilo s tem, da bo vsak stari član
S. D. P. Z., po prvem januarju plačeval v smislu N. F.
C. lestvice za dve leti več starosti kot je do sedaj.
Stalna lestvica združene organizacije pa bo za eno le-
to starosti višja od N. F. C. lestvice.

S to spremembo bo v plačevanju prispevkov za
smrtninski sklad zelo malo razlike s sedajšnjim pla-
čevanjem; na primer: član ki je pristopil v 18-letni
starosti, zavarovan za \$1000, plačuje sedaj 90c v smrtn-
ninski sklad in 6c v rezervni sklad ali skupaj 96c, po
novi lestvici bo plačeval le 90c; član ki je pristopil k
zvezi v starosti 40 let plačuje za \$1000 smrtnine \$1.90
in po novi lestvici bo plačeval \$1.91 ali 1c več kot do
sedaj. Člani ki so zavarovani za \$500 smrtnine bodo
vsi nekaj malega manj plačevali po novi lestvici kot
do sedaj izuzvemši onih, ki so pristopili v starosti 45
let ali več.

Vsak član, ki je zavarovan za vsoto za katero ne
bo imela združena organizacija obstoječega (aktivne-
ga) razreda ali oddelka, zamore poljubno smrtnino
znižati v nižji obstoječi smrtninski razred. Članom,
ki so zavarovani pri obeh organizacijah ali ki plačuje-
jo po dveh ali več različnih starostih, bo za znižani
del smrtnine odšteto od vsote, za katero sedaj plaču-
je po najvišji starosti. Na primer: N. N. je pristopil k
dr. sv. Barbare v 21-letni starosti in se zavaroval za
\$250, k S. N. P. J. v 26 letni starosti za \$600 in k S. D.
P. Z. v 30 letni starosti za \$250. Skupna zavarovalnina
znaša \$1100. On želi znižati za \$100 da bo vdoljen v
obstoječi razred za \$1000. \$100 za katere zniža zava-
rovalnino, bodo odšteti od \$250 za katere plačuje od
30 letne starosti.

N. N. zamore tudi zavarovalnino zvišati v višji
obstoječi razred, ker je šele 36 let star — a to šele po 1.
januarja 1922 in z *zdravniško preiskavo* kot običajno
za zvišanje zavarovalnine —. Recimo, da želi zvišati
v razred za \$1500; v temu slučaju bo plačeval za *zvi-
šani del smrtnine* od starosti 36 let, ker zviša v tej
starosti. N. N. bo po 1. januarju, ako zviša, plačeval
od štirih raznih starosti za različne vsote, za kar bo
udeljen v eno srednjo starost, in sicer isto po kateri
starosti bi toliko plačeval, ako bi se za celo vsoto na
enkrat zavaroval.

Člani in članice, ki še niso izpolnili 40. leto staro-
sti, zamorejo smrtnino zvišati — po 1. januarju in z
zdravniško preiskavo — v najvišje obstoječe razrede,
oni ki so stari nad 40 in še ne 45 let, zamorejo zviša-
ti do \$1000; v starosti nad 45 do 50 let se zamore zvi-
šati le do \$600.00.

Vsemu članstvu priporočam zasledovati pojasni-
la, ki so priobčena v glasilih, ter redno udeleževanje
prihodnjih društvenih sej. V gl. uradu smo pričeli z
notranjim urejevanjem članstva in društev. Društva,
katera bodo prva uposlala popolne podatke, kot za-
htevano, bodo prej urejena, kot ostala.

Blas Novak, taj. SDPZ.

Židje skušajo napraviti iz starodavne Palestine
zopet židovsko državo. Arabcem to prizadevanje ni
po volji in mu stavijo vse mogoče ovire. V bojih med
Arabci, židi in redarstvom v Jeruzalemu, je bilo 2.
novembra pet ljudi ubitih in večje število ranjenih.

Ortodoksní, sentimentalni židje sanjajo o obno-
vitvi svoje stare države, toda ne bodo uspeli. Židje
niso element, ki bi se želel v velikih masah naseliti v
Palestini. Umetno naseljevanje jim ne bo nikdar pri-
neslo resnično, močno židovsko državo. Arabci bodo
prevladovali, četudi Anglija protežira žide.

ZASTOPNIKI PROLETARCA

ARKANSAS.

Jenny Lind: Frank Grilc, Box 106.

CALIFORNIA.

San Francisco: Joseph Koenig, 2105 Bush St.

COLORADO.

Somerset: Victor Koklich, Box 217.

ILLINOIS.

Chicago: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Fr. Udovich, 1844 So. Racine Avenue.

Chas. Pogorelec, 3639 W. 26th St.

Cicero: Anton Putz, 5028 W. 25th Place.

E. Moline: Ant. Klanšek, 1319 19th St.

Nokomis: Ernest Krusic.

Peoria: F. Franko, 206 Reynolds St.

Springfield: Fr. Besjak, 1974 So. 17th St.; Frank Čopi, 1916 So. 14th St.

Virđen: Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.

Waukegan in No. Chicago: Anton Lukancic, 1034 Lenox Ave., N. Chicago.

Johnstown City: Frank Martinjak, Box 607.

INDIANA.

Clinton: J. Musar, Lock Box 441.

Indianapolis: John Krainz, 755 N. Holmes Ave. R. Repovš, 960 N. Holmes Ave.

KANSAS.

Gross: John Kunstelj, Box 32.

MICHIGAN.

Detroit: Louis Urbancich, 648 Frederick Ave., Math Urbas, 237 La Belle Ave. Jos. Anžiček, 1432 Ferry Ave. E.

MINNESOTA.

Biwabik: Alois Zakrajšek, Box 423.

Buhl: Max Martz, Box 166.

Chisholm: Frank Klun, Box 399.

Ely: John Teran, Box 432.

Gilbert: Jos. Antoncich, Box 455.

MONTANA.

East Helena: John B. Mihelich, Box 165.

OHIO.

Akron: Frank Košir, 1176 Marcy St.

Barberton: Martin Železnikar, box 276.

Blaine: Frank Germ, Box 31.

Cleveland: L. Gorjup, 6010 Bonna Ave., A. Komar, 6710 Bliss Ave., Louis Malich, 6408 St. Clair Ave., Jacob Kocjan, 1273 E. 58th St., Jerry Alesh, 1098 E. 66th Street.

Girard: Frank Kramar, 1022 State St.

Glencoe: Nace Zlemberger, L. box 12, in Anton Grden, Box 111.

Lisbon: Jacob Bergant, R. D. 2, Box 19.

Maynard: Andy Zlatoper, box 22.

Niles—Girard: John Kokošin, 14 Baldwin ave., Niles, O.

OKLAHOMA.

Hughes: Joe Kogoy, box 52.

PENNSYLVANIA.

Aliquippa: Jack Kotar, Box 289.

Avella: Frank Bregar, box 363.

Clairton: Anton Ocepek, Box 477.

Conemaugh: Louis Krašna, Box 218, Dr. Boritelj, št. 1, S. D. P. Z.

Dunlo: Frank Kaučič, Box 155.

Export: John Frank, S. R. Box 315.

Forest City: Frank Rataic, Box 685. Louis Krašovec, R. F. D. No. 2.

Herminie: Anton Zornik, Box 202, A. Bertl, Box 437.

Irwin: J. R. Shprohar, R. 2, Box 135. Mike Pavšek, R. F. D. 3, Box 74.

Johnstown: John Miklich, 404 Ohio St.

Lloydell: Anton Grbec, Box 35.

Lawrence: John Terčelj, Box 161.

Luzerne: John Matičič, 13 Hughes St.

Martin: A. Zupančič, Box 11.

Morgan: J. Kvartič, Box 453.

Meadowlands: Leonard Lenassi, Box 563.

South Fork: August Orel, Box 363.

Vandling: Jos. Čebular, Box 156.

Verona: John Ban, Box 214.

W. Newton: Jos. Zorko, R. F. D. 2, box 113.

W. VIRGINIA.

Pierce: Anton Vidmar, box 373.

Philippi: Bartol Louis, Box 329.

Thomas: Frank Kocjan, Box 272.

WISCONSIN.

Kenosha: Frank Zerovec, Box 19, N. Newell St.

Milwaukee: Stanley Pahor, 349 Florida St.

West Allis: Jacob Oblak, 432 — 54th Ave. A. Ilovšek, 282 Mineral St.

Ako želi kdo prevzeti zastopstvo za nabiranje naročnikov Proletarcu, prodajati Am. družinski koledar, brošure in knjige, naj piše upravništvu, ki bo poslalo potrebne listine in informacije. Na tu pridobivati apeliramo, naj skušajo ob vsaki ugodni priliki pridobivati naročnike temu listu. Pravzaprav je dolžnost vsakega slovenskega zavednega delavca agitirati za njegovo glasilo Proletarec.

Ako je ime kakega zastopnika izpuščeno, naj se oglasi, pa bomo popravili imenik.

VAŽNO ZA ROJAKE V HERMINIE.

Socialistični klub št. 69, JSZ, zboruje VSAKO TRETJO NEDELJO V MESECU ob 2 popoldne v dvorani društva Frotomisleci, št. 87, SNPJ.

Rojaki, pristopite k naši organizaciji, da s tem ojačate naše vrste.

Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

MILWAUKEE, WIS.

Seje slovenskega socialističnega kluba se vrše vsak drugi in četrti petek v mesecu v dvorani ILIRIJA, 310 First Ave. — Ker se na klubovih sejah obravnavajo važne stvari, je dolžnost članstva, da se udeležujete sej. Pripeljte s seboj tovariše, ki se zanimajo za razredni boj in še niso v organizaciji.

John Kresse, 396—4th Ave.

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in vsaka četrto nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejam. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletarijata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden. Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

DETROITSKIM SODRUGOM.

Prihodnja seja slov. socialističnega kluba št. 114, J. S. Z. se vrši 12. nov. (drugo soboto v mesecu), v klubovih prostorih na 1432 Ferry Ave. E. — Na dnevnem redu bo več važnih stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se seje polnoštevilno in pripeljte seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. Organizator.

LUZERNE, PA. — Seje slov. soc. kluba št. 218, J. S. Z. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 3. popoldne na domu sodruga Maticiča, — Rojaki delavci, pristopajte k socialistični organizaciji. — John Matičič.

Otepajte se sebič nežev iz uradov unij in vseh drugih delavskih organizacij. Taki ljudje poznajo le svoje koristi in so škodljivi vsakemu napredku, razun svoji denarni mošnji, katera se navadno zdebela, kadar pridejo h koritu.

ZA CARLINVILLE, ILL.

Somišljenikom v Carlinville naznanjam, da se vrle seje reorganiziranega socialističnega kluba št. 213, J. S. Z., vsako tretjo nedeljo v mesecu v unijski dvorani. Tem potom vabim vse delavce v naselbini, da se udeleže teh sej in pristopijo h klubu. To je edini način, da pokažete delavsko solidarnost in zavest proti kapitalističnemu sistemu, ki nas zaslužuje. Seje kluba bodo vedno predpoldne.

Z delavskim pozdravom

Jos. Korsic, tajnik.

Vrednost resnega premišljevanja.

Odlični ameriški pisatelj pravi: "Trideset minut" resnega globokega premišljevanja vsak dan, je napravilo že marsikaterega človeka bogatega." Dnevno postajate vedno boljši. In ravnotako v mnogo drugih slučajih vsakdanjega življenja resno premišljevanje je enake vrednosti. Pustite, da vam dokažemo: Vi počutite znake želodčne nerednosti, vaš tek do jedi je postal zelo slab, imate sitnosti s plini v vašem želodcu in glavobol, vaše delo je malomarno, vaše misli postajajo mračne že predpoldnem ali popoldan. Ako pričnete resno misliti, tedaj se prepričate, da je v resnici potrebno, da si očistite ves vaš notranji prebavni del telesa čim hitreje, tako odženete strupene pline iz života. Na kakšen način? Mr. Rubin Carter iz Bearver Falls, Pa., vam daje najboljši odgovor v svojem pismu z dne 11. oktobra, 1921.: "Trinerjevo grenko vino je čudovito zdravilo." Kupite Trinerjevo grenko vino pri vašem lekarnarju ali trgovcu z zdravili in vse vaše sitnosti in neredi vas zapuste.

INTERNATIONAL DAIRY CO.

1908-12 So. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Tel. Canal 2183

MEDNARODNA MLEKARNA

Trgovina z mlekom, maslom itd., na malo in veliko. Sporočite nam telefonično in mi vam bomo dovažali mleko na dom.

Za čiščobo in sanitarnost jamčimo.

Šest tehtnih razlogov, zakaj bi morali kupovati

PRI

ALBERT LURIE & CO.,

1810-1820 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

1. Naša je navečja department trgovina v Zedinjenih državah. Velika izbira vsakovrstnega blaga.
2. Mī dostavljamo blago na dom v vse kraje v Chicagu in predmestjih.
3. Z nakupi dajemo A. Lurie Co. nakupovadne znamke (trading Stamps), ki pomenijo nadaljne prihranke za odjemalce.
4. Pri nakupovanju v naši trgovini se lahko poslužujete svojega jezika.
5. Oglašujemo dnevno v velikih čeških in drugih listih. S čitanjem teh listov čitate tudi naše oglase, v katerih so oznanjene posebne ponudbe za vsaki dan.
6. Primerjajoč naše oglase z oglasi department-trgovin v glavnem delu mesta boste lahko iznašli, da dobite v naši trgovini potrebščine ceneje kakor pa v trgovinah v doljnem delu mesta.

ZAKAJ TRPETI?

Revmatične, nevralgične in bolečine v mišicah so hitro odpravljene s primerno uporabo

Tvorniška znamka reg. v pat. ur. Zdr. dr.

Glejte, da dobite pristnega—slavnega že več kot 50 let.

Zahtevajte SIDRO tvorniško znamko.

Brez svojega lista delavec ne umre; ali neveden ostane ravno o onih zadevah, o katerih bi moral biti najbolje poučen.

ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONI- RATI?

To je predmet debati, ki je izšla v posebni knjigi v založništvu Proletarca.

Cena 30c. Pri naročilih za deset ali več teh knjig damo 20% popusta.

Če le mogoče, jih naročite po več iztisov skupaj.

Naročajte tudi druge naše knjige in brošure. Naročila naslovite:

PROLETAREC,
3639 W. 26th Street,
CHICAGO, ILL.

"THE MILWAUKEE LEADER"

Največji Ameriški socialistični dnevnik.

Naročnina: \$6.00 za celo leto, \$3.00 za pol leta in \$1.50 za tri mesece.

Naslov: 532 Chestnut Street, MILWAUKEE, WIS.

*Slovenecem priporočamo
v posejanje*

KAVARNO MERKUR

3551 W. — 26th St.

(v bližini urada SNPJ., S. R. Z. in Proletarca.)

Dobra kuhinja : : : : :

: : : : : Dobra postrežba.

KARL GLASER, imeitelj.

John Plhak & Co.

1151-1153 W. 18th Street

Chicago,
Illinois.

Modna trgovina. Velika zaloga moških, ženskih oblek, izdelanih po najmodernejšem kroju. Cene nizke.

CARL STROVER LAWYER and COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

Naročajte najboljši in najbolj razširjen socialistični dnevnik v Ameriki

"THE NEW YORK CALL"
112 Fourth Avenue,
NEW YORK, N. Y.

Naročnina za dnevne in nedeljske izdaje \$12 za celo leto; \$7 za pol leta; \$4 za tri mesece; \$1.50 za en mesec; samo nedeljske izdaje \$3 na leto. Samo dnevne izdaje \$9 na leto; pol leta \$5; en mesec \$1.25.

Kadar...

Kadar mislite na potovanje v stari kraj;

kadar želite poslati svojim stekrajskim sorodnikom, prijateljem ali znancem denar,

ali kadar imate kak drug posel s starim krajem,

obrnite se na tvrdko

ZAKRAJSEK & CESAREK
70—9th AVE.

NEW YORK, N. Y.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET

Tel. 1475

JOHNSTOWN, PA.

FARME

V PINETOWN, NORTH CAROLINA

ZA POJASNILA PIŠITE:

A. H. SKUBIC & CO., PINETOWN,
N. Carolina.